

Tutkijat keskustelevat - esseitä ja kirjeitä akateemisesta työstä

Keijo Räsänen (toim.)

Tutkijat keskustelevat - esseitä ja kirjeitä akateemisesta työstä

Keijo Räsänen (toim.)

Aalto-yliopiston julkaisusarja
KAUPPA + TALOUS 3/2012

© Keijo Räsänen ja kirjoittajat

ISBN 978-952-60-4771-3 (printed)

ISBN 978-952-60-4770-6 (pdf)

ISSN-L 1799-4799

ISSN 1799-4799 (printed)

ISSN 1799-4802 (pdf)

Unigrafia Oy
Helsinki 2012

Tutkijat keskustelevat – esseitä ja kirjeitä akateemisesta työstä

Esipuhe	1
---------	---

I Akateeminen työ – huonoa parempi

<i>Jenny Rinkinen</i>	
Huomioita huonosta työstä ja hyvistä vastaiskuista	10
<i>Marja-Liisa Trux</i>	
Kirje Jennylle: Huomioita hanttiin panemisen taidosta	19
<i>Kirsi LaPointe</i>	
"Kun oikein, oikein etsimme vaan..."	
Hyvä akateeminen arkipäivä	23
<i>Annamari Huovinen</i>	
Kirje Kirsillem: "Sama se kun täysin sa uskot vaan"	
Rohkeasti omaa tietä	38

II Olenko toimiva mustekala?

<i>Tarja Toikka</i>	
Opettaja-tutkija jonglöörimustekalana	44
<i>Mikko Jalas</i>	
Kirje Tarjalle: Ammatti-identiteetti itseohjautuvissa verkostoissa	58
<i>Meri Jalonen</i>	
Minäkö toimintatutkija?	61
<i>Kristina Rolin</i>	
Kirje Merille: Onko demokraattinen tutkimus mahdollista?	76

III Moraalisia pulmia ja tuhmia tunteita

<i>Pasi Heikkurinen</i>	
Matka konferenssiin ja takaisin: lentämisen moraalinen ongelma akateemisessa työssä	80
<i>Eeva Houtbeckers</i>	
Kirje Pasillem: Lähelle on pitkä matka	93
<i>Kaija Karjalainen</i>	
Paha kaipaa vapautustaan	97
<i>Carol Kiriakos</i>	
Kirje Kaijalle: Mitä vastaan taistelet, sitä vahvistat	102

Esipuhe

Keijo Räsänen

Tässä kirjassa tutkijat ja opettajat keskustelevat työstään. Esseekokoelma syntyi kevätkaudella 2012 osana Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun tohtorikoulutuksen ”kurssia” Ammattitaidon kehittäminen yliopistotyössä. Neljättä kertaa toteutetun tapahtuman tarkoituksena on toimia sekä tutkija-opettajien keskustelufoorumina että tukea osallistujien ammatillisia identiteettiprojekteja (ks. Räsänen 2009, Räsänen & Korpiaho 2011). Edellisten kurssien tuottamat esseet löytyvät kirjoista *Tutkija kirjoittaa* (Räsänen 2009), *Joko tunnet tämän tutkijan* (Räsänen 2010) ja *Tutkijat kertovat* (Räsänen 2011).

Kurssilla emme pelkästään tutkailleet ja reflektoineet akateemista työtä, vaan myös teimme sitä yhdessä. Keskusteleminen ja kirjoittaminen ovat työssämme keskeisiä operaatioita. Tämä kokoelma sisältääkin keskustelukatkelmia kirjallisessa muodossa. Kurssin kukin osallistuja kirjoitti ensin esseen ja sitten joku kurssille aiemmin osallistunut esitti vastauksen tähän puheenvuoroon kirjeen muodossa.

Useimmat kirjoittajista työskentelevät Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulussa ja oppialalla organisaatiot ja johtaminen, mutta mukana on ihmisiä myös filosofian, muotoilun, talouselämän

viestinnän sekä työpsykologian ja johtamisen aloilta. Kirjoittajista jotkut ovat tehneet yliopistotyötä jo pitkään ja joillekin se on uutta. Väitelleitä on mukana kuusi ja muut osallistuvat parhaillaan tohtorikoulutukseen.

Kukin kirjoittaja sai valita aiheensa itse, mutta kurssin vetäjänä toivoin jokaisen kirjoittavan itselleen tärkeästä aiheesta. Näin myös näytti tapahtuvan, joten esseet kertovat näiden ihmisten toiveista ja huolista akateemisen työn äärellä. Esseisiin vastauksina kirjoitetut kirjeet ilmaisevat sitä, kuinka (nämä tietyt) kollegat suhtautuvat toistensa sanomisiin.

Olen ryhmitellyt esseet kolmen teeman alle ja kustakin teemasta on tarjolla kaksi dialogia.

Kaksi esseetä käsittelee sitä, kuinka akateemisesta työstä voi tehdä mielekästä nykyoloissa. *Jenny Rinkinen* tunnistaa vaaran ryhtyä tekemään huonoa työtä ja hahmottelee vastaiskuja hyvän työn puolesta. Kirjeessään Jennylle *Marja-Liisa Trux* kannustaa kehittämään yhteistoimin taitoa panna hanttiin niille, jotka yrittävät köyhdyttää työmme suorittamiseksi. *Kirsi LaPointe* lähestyy samaa tematiikkaa toista kautta. Hän kuvaa yhden hyvän työpäivänsä ja näin kertoo, mikä hänelle on tässä työssä tärkeää ja arvokasta. *Annamari Huovinen* löytää Kirsin esseestä itselleenkin tärkeitä arvostuksia, kertoo vastaavalaisesta kokemuksesta ja jää tuumimaan keinoja torjua ihmisten instrumentaalisen kohtelun tuottamia vahinkoja.

Kahdessa esseessä ihmetellään omaa ammatillista identiteettiä tai sen mahdottomuutta. *Tarja Toikka* kuvaa fiktiivisen mutta kokemuksellisesti todellisen kurssin, jonka vetäjänä hän toimii. Hän ilmaisee mustekala-metaforan avulla niitä lukuisia rooleja ja tehtäviä, joihin yliopisto-opettaja joutuu järjestäessään yliopiston johdon toivomaa, monialaista ja -muotoista koulutusta sekalaisessa seurassa. *Mikko Jalas* tunnistaa esseestä ”hyvántahtoisesti monella eri rintamalla huhkivan monitaitajan” ja kyselee, millaista tukea tällainen yksinäinen verkostotoimija tarvitsee työpaikaltaan. *Meri Jalosen* essee käsittelee tutkijan identiteettiä työotteessa, jossa myös on mukana monia osapuolia. Hän ilmaisee halunsa ja syynsä olla toimintatutkija, vaikka tämä identifikaatio ei istuisikaan nätisti tavallisiin odotuksiin julkaisuja suoltavasta huipputietäjästä. *Kristina Rolin* tunnustaa tieteenfilosofien osavastuun siitä, että erilaisia tutkimusotteita käyttävät saisivat ansaitsemaansa arvostusta, ja esittää Merille kysymyksiä toimintatutkijan roolista yhteiskunnassa.

Viimeiset kaksi esseetä ja keskustelua käsittelevät erityisen kiperiä aiheita. *Pasi Heikkurinen* haastaa ympäristöasioita tutkivat miettimään, onko oikein lentää konferensseihin parantamaan maailmaa. Entäpä jos tutkimustyö ymmärrettäisiin niin, että siihen kuuluvat myös työkäytänteiden ja erityisesti työmatkailun ekologiset seuraukset? *Eeva Houtbeckers* vastaa keksimällä keinoja tehdä tutkimustyötä lentolakosta huolimatta. *Kaija Karjalaisen* esseen myötä siirrytään moraalisesta pulmasta tunteisiin ja erityisesti kiellettyihin sellaisiin. Hän kehittelee psykodynaamisella ja henkilökohtaisella otteellaan sellaista

näkemyistä, että myös tutkijat saattavat tuntea vihaa, kateutta, katkeruutta ja muita negatiivisina pidettyjä tunteita. Hänen mukaansa tällaiset tunteet ovat oikeastaan sängen tarpeellisia ja tärkeitä (tutkivankin) ihmisen kasvussa. Kasvu ja oppiminen toki vaativat sitä, että ihminen pystyy antamaan itselleen anteeksi ”töpeksintänsä”. Carol Kiriakos kiittää Kaijaa rohkeasta puheenvuorosta. Carol yhtyy siihen näkemykseen, että haavoittuvuuden, pelon ja häpeän tunteet ovat välttämättömiä voimavaroja oppimisessa. Hänestä ajatus tunteettomasta tutkijasta on ylimielinen – se asettaa tutkijan ”tavallisten ihmisten” yläpuolelle.

Ehkäpä tässä kokoelmassa ei ole sorruttu tunteettomuuden teeskentelyyn. Minusta ainakin tuntuu siltä, että esseiden kirjoittajat antavat intohimojensa, huoliensa ja toiveittensa näkyä - jos ei nyt ihan joka rivillä, niin ainakin aihevalinnoissa. Miksi näin? Mistä tässä esseekokoelmassa ja saman sarjan edellisissä kokoelmissa oikein on kyse? Kuinka fikset ihmiset menevät kirjoittamaan tällaisia tarinoita ja julkaisemaan ne foorumilla, joka ei tuota suorituspisteitä yliopiston tarkkailujärjestelmissä?

Luulen, että kyse ei ole vain siitä, mitä teemme ja tapahtuu akateemisen työn kurssilla. Tämä yhteistyörupeama tarjoaa vain yhden paikan ilmaista kokemuksia ja näkemyksiä, jotka elävät yliopistoväen keskuudessa muuallakin. Korkeakoulututkimuksen piiristä löytyy runsaasti dokumentoitua tietoa siitä, miten yliopistotyötä tekevät kokevat yritykset kutistaa heidän työnsä muottiin, joka sopii johtoismiin ideologiana (ks.

esim. tuoretta raporttia Suomesta, Rinne ym. 2012). Tässä yhteydessä haluan kuitenkin erityisesti nostaa esiin yhden tavan tulkita sitä, mitä nämä esseekokoelmat edustavat ja mitä tarvetta ne palvelevat. Jo muutaman vuosikymmenen ajan on sieltä täältä ehdotettu ”hitaan tieteen” ideaa korjaamaan vääristynyttä tendenssiä kohden pinnallisen hektistä, instrumentaalista sekä maine- ja julkaisukilpailukeskeistä tieteilystä käytäntöä (Garfield 1990, Gosselain 2011, Salo & Heikkinen 2010, Lave 2012). Tätä ajatusta täydentämään olemme alkaneet kehittää satunnaisissa keskusteluissa toista ideaa: entäpä, jos pyrkisimme kohden ”orgaanisesti tuotettua lähitiedettä”?

Luomutuotanto ja lähiruoka ovat jo tunnettuja sanoja ja ihanteita. Mitä sitten voisi olla luontevasti tuotettu lähitiede? Ainakin tällainen tutkimustyö koskee tutkijalle läheisiä kysymyksiä, tutkija on läheisessä suhteessa tutkittavan pienmaailman kanssa ja raportteja kirjoitettaessa mielessä on tutkijan tuntemia ihmisiä. Tutkimuksen teossa ei käytetä keinoitekoisia ja yhteiskunnallisesti tai tutkijan kannalta vahingollisia välineitä. Jotta tämä metafora herättäisi mielikuvituksen, voi olla hyväksi ajatella esimerkiksi millainen olisi sertifioitu ja suojeltu Suomen tutkija (vrt. Suomen karjaan). Mitäpä, jos tutkija ottaisi tuottamansa ymmärryksen välittömästi käyttöön omassa toiminnassaan eli toimisi itse ensikäyttäjänä – kuin söisi itse tuottamaansa ruokaa? Käänteisesti, lienee helppo tunnistaa luonnottoman tutkimuksen vahingollisia piirteitä: näennäiset, rahoituksen vuoksi rakennetut, mittavat alianssit, rahoittajien vaatimuksiin sovitettut tylsät tutkimustehtävät, julkaiseminen millä hinnalla hyvänsä (mm. omaa käsitystä totuudesta tai

sopivasta kirjoitustyylistä vääristäen), ”globaalille”, anonyy-
nille yleisölle kirjoittaminen, toisten tutkijoiden instru-
mentaalinen hyväksikäyttö, hektinen työnteko ilman tasa-
painoista elämää jne.

Väittäisin, että tämä kokoelma ja tämän edeltäjät ovat lähi-
tiedettä jossakin, ainakin vaatimattomassa mielessä. Kirjoi-
tusten ensimmäisiksi lukijoiksi olemme ajatelleet tutut kollegat.
Kirjoitukset käsittelevät niitä maailmoja, joissa me tutkijat
päivittäin elämme. Yritämme kirjoittamalla uudistaa omaa toi-
mintaamme – tai ainakin kestää sen epäkiitollisia puitteita.
Haemme kirjoitustyyplejä, jotka tuntuvat luontevilta ja
rehellisiltä.

Kun kyse on tutkimuksesta, lähitiede ei kuitenkaan voi
tarkoittaa vain koulutustaustallista, maantieteellistä tai kansal-
lista läheisyyttä. Läheiset voivat hyvin löytyä muista maista tai
muilta oppialoilta. Myös tämän kokoelman tekstejä luodessaan
kirjoittajat ovat löytäneet jotain itselleen läheistä muissa maissa
työskentelevien tutkijoiden julkaisuista. Myös kurssin yhtey-
dessä virittelimme uusia näkökulmia omaan tekemiseen
tutustumalla ensin vierailtakin tuntuviin ajattelijoihin. Vaikut-
teet ovat kuitenkin olleet moninaisia, joten lienemme välttäneet
älyllisen ”geenimanipulaation” tuottaman yksipuolistumis-
vaaran. Lukija päätelköön, onko näin.

Gosselain (2011) mainitsee yhden erittäin mielenkiintoisen
piirteen hitaassa tieteilysssä: tutkijat pystyvät nauttimaan
tutkimisesta ja sen tuloksista. Jos lukija nauttii jonkun kirjamme

tekstin lukemisesta, niin tällöin olemme kai onnistuneet tekemään jotain läheltä ja lähelle tulevaa, jollei nyt aivan hidasta tiedettä.

Viitteet:

Garfield, E. (1990) Fast Science vs. Slow Science, Or Slow and Steady Wins the Race. *The Scientist* 4:18, 14.

Gosselain, O. P. (2011) Slow science - La Desexcellence. *Uzance: Revue d'ethnologie européen de la Fédération Wallonie-Bruxelles* 1, 129-140.

Lave, J. (2012) Changing Practice. *Mind, Culture, and Activity* 19:2, 156-171.

Rinne, R, Jauhiainen, A., Simola, H., Lehto, R., Jauhiainen, A. & Laiho, A. (2012) *Valta, uusi yliopistopolitiikka ja yliopistotyö Suomessa: Managerialistinen hallintapolitiikka yliopistolaisten kokimana*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Räsänen, K. (2009) Understanding academic work as practical activity - and preparing (business-school) academics for praxis? *International Journal for Academic Development* 14:3, 185-195.

Räsänen K., toim. (2009) *Tutkija kirjoittaa - esseitä kirjoittamisesta ja kirjoittajista akateemisessa työssä*. Helsinki: HSE Julkaisuja B-104. E-kirjana: <http://hsepubl.lib.hse.fi/pdf/hseother/b104.pdf>

Räsänen, K., toim. (2010) *Joko tunnet tämän tutkijan? Esseitä akateemisesta työstä*. Helsinki: Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu, Sarja B:116. E-kirjana: <http://hsepubl.lib.hse.fi/pdf/hseother/b116.pdf>

Räsänen, K., toim. (2011) *Tutkijat kertovat – kymmenen esseitä akateemisesta työstä*. Helsinki: Aalto University Publication Series Economy + Business 9/2011. E-kirjana:

http://hsepubl.lib.hse.fi/pdf/hseother/Aalto_Report_KT_2011_009.pdf

Räsänen, K. & Korpiaho, K. (2011) Supporting doctoral students in their professional identity projects. *Studies in Continuing Education* 33:1, 19-31.

Salo, P. & Heikkinen, H. L. T. (2010) Slow Science: vaihtoehto yliopiston macdonaldisoitumiselle. *Tieteessä tapahtuu*, 6/2010, 28-31.

I Akateeminen työ – huonoa parempi

Huomioita huonosta työstä ja hyvistä vastaiskuista

Jenny Rinkinen

Johdanto

Työtä voi tehdä huonosti. Ruokaa voi tuottaa huonosti: maata voi viljellä kestäättömästi ja tomaatteja kasvattaa työntekijöitä alistaen. Huono työ voi olla piilevää tai räikeää, sitä voi tehdä huomaamatta tai piittaamatta, se voi syntyä hiipien tai murska-
ten. Heikkouksia vastaan pystyy kuitenkin taistelemaan. Luomutuotannolla tavoitellaan kestävämpää tuotantotapaa, reilu kauppa tarttuu tuottajien ja työntekijöiden asemaan. Minäkin kyselen lähiruoan perään ja kasvatan ruokaa pihalla, parvekkeilla ja pelloilla vastaiskuna sille mitä pidän huonona. Tällaiset vastaiskut ovat tärkeitä, sillä ne nostavat esiin epäkohtia – asioita, jotka järkkyvät kriittisestä tarkastelusta ja jotka ovat kestäättömiä. Ennen kaikkea vastaiskut tarjoavat vaihtoehtoja.

Tässä esseessä pohdin akateemisen työn kehitystä ja kysyn, millaisen muodon huonon työn vastaiskut saavat. Huonolla työllä en tarkoita kirjoitusvirhettä tai peruttua kokousta, vaan tilannetta, jossa en koe tekeväni työtä mielekkäästi ristiriidatta. Tällaista tilannetta olemme pohtineet Ammattitaidon kehittä-

minen yliopistotyössä -kurssilla peruskysymysten miten, mitä, miksi ja kuka kautta. Tilannetta, jossa nämä työtä ohjaavat peruskysymykset ovat pinnalla, voisi kuvata esimerkiksi motivaatioloukku-termillä. Sillä viitataan tilanteeseen, jossa innostus, motivaatio ja aloitekyky katoavat (ks. Granger 2006, 95). Kysyn siis: miten joudumme loukkuun ja miten pääsemme sieltä pois?

Kirjoitan huonon työn näkökulmasta muistutuksena itselleni niistä työhön liittyvistä asioista, jotka taannuttavat ja joihin helposti takerrun. Olen huolestunut niistä työn piirteistä, jotka etäännyttävät työtä sen hyvydestä ja ohjaavat sitä suuntaan, jossa en tahdo olla mukana. En kuitenkaan toivo jääväni valituksen tasolle, vaan tahdon ennemmin puhdistaa pöytää ja kirjoittaa tilaa vapaudelle ja muutokselle.

Pohdin huonoa työtä ja vastaiskuja omien kokemuksieni ja havaintojeni kautta ensimmäisen vuoden tohtoriopiskelijana ja projektitutkijana akateemisessa yhteisössä. Uskon, että vastaiskut huonolle työlle antavat voimaa, toivoa ja rohkeutta, minkälaisen muodon ne sitten saavatkaan.

Kolkuttelua

Ympärilläni tehdään paljon hyvää työtä. Työyhteisössäni ahertaa osaavia ja reflektoivia tutkijoita, jotka tekevät työtä sydämellään, eivät vereslihallaan. Hyvän työn tekemisen lisäksi ympärilläni myös pohditaan, mitä hyvä työ oikeastaan on. Hans Mäntylä (2006) kirjoittaa väitöskirjassaan hyvästä

akateemisesta työstä ja löytää sitä tutkijoiden tarinoista ja arjen yksityiskohdista. Tässä esseekokoelmassa Kirsi LaPointe rakentaa oman hyvän työn tarinansa kysymällä: miksi tehdä akateemista työtä?

Näiden puheiden taustalla kolkuttelee kuitenkin huono työ. Käytävillä kuulee kaikuja vereslihalla työskentelyn ihannoinnista, yksilöllisen kilpailun ja huipulle pyrkimisen korostamisesta. Kuten Kirsi esseessään toteaa, välillä tuntuu kuin työskentelisi pörssiyhtiössä, jossa visiot, missiot, mitattavissa oleva erinomaisuus ja kilpailukyky jyräävät. Hyvän akateemisen työn sijasta työn tavoitteena on maailmankuulun yliopiston rakentaminen, ja meidän roolimme tutkijoina on hallita kilpailullisen työn konventiot.

Nuorena tutkijana tällainen kehitys tuntuu musertavalta. On vaikeaa löytää syitä sitoutua yliopistoon, jossa keskustelun ja yhdessä kehittämisen sijasta sovelletaan valmiita, kontekstista toiseen revittyjä toimintamalleja. Uuden työpaikkamme ”arvot” ovat tylyjä, kilpailuhenkisiä, ota tai jätä -tyylisiä, ja antavat vain vähän tilaa hyvälle akateemiselle työlle. Visiot luovat kuvaa hullusta työpaikasta, joka kehittyy kestäättömäksi. Ne, joiden puheissa vilahtelevat kiire ja musertavalta tuntuva työtaakka, ovat muodollisesti juhlittuja työn sankareita.

Työn ristiriidoista keskustellaan myös työpaikkani Arkadian käytävien ulkopuolella. Esimerkiksi Johanna Korhonen (2012) Helsingin Sanomien kolumnissaan pitää työelämää leimaavaa kilpajuoksua ja huipun tavoittelua huolestuttavana: ”Tieteessä

ja taiteessa huipputavoitteiden ylikorostaminen tuottaa tuhoavaa kilpailua. Se johtaa resurssien keskittymiseen niin, että kokonaisuus kärsii enemmän kuin huiput hyötyvät”. Työtä ohjaavat välineelliset, ylhäältä annettujen päämäärien saavuttamiseen valjastetut toimintamallit, mutta Korhosen mukaan nämä mallit eivät toimi niin kuin niiden on odotettu toimivan. Huipputavoitteiden ylikorostaminen kertoo ajalle ominaisista piirteistä kuten kurinalaisuudesta, itsensä piiskaamisesta, kilpailuhenkisyudesta – siis juuri niistä möröistä, jotka kolkuttelevat työhuoneiden ovia.

Korhonen (2012) tarjoaa huipulle tuijottelun tilalle monipuolisuutta ja hilpeää keskinkertaisuutta. Työyhteisössä monipuolisuus ja hilpeä keskinkertaisuus mahdollistavat monelle ilon ja onnistumisen tunteita ja niihin on helppo sitoutua. Ratkaisuehdotuksia ristiriitoihin löytää helposti myös arjesta: esimerkiksi kurinalaisen laihduttamisen sijaan ehdotetaan, että elämästä olisi hyvä nauttia tai jatkuvan itsensä piiskaamisen sijaan ehdotetaan, että vauhtia voisi hiljentää. Toivon, että tällaiset ratkaisuehdotukset eivät olisi radikaaleja, ja että monimuotoisuus ja hilpeä keskinkertaisuus kuuluisivat arkipäiväämme. Ehkä löydän niitä omasta työpäivästäni.

Huomioita

Työpöydästä

Huono työ kolkuttelee ovilla mutta useimmiten se on kaukana omasta päivittäisestä työstäni. Huomaan pohtivani työpöytäni

äärellä hyvin arkisia kysymyksiä: miten saisin tarvittavat hommat tehtyä, miten keskittyisin paremmin, osallistuisin aktiivisemmin keskusteluihin ja auttaisin työkavereita. Huomaan tekeväni asioita limittäin ja päällekkäin, kiireessä ja huolimattomasti. Olen usein jumissa; tuijotan tyhjää paperia, luen lehtiä työpöydällä ja venytän kahvituntia. Tällaiset selviytymiskamppailut ovat ilmeisiä, usein läsnä, muille näkyviä ja muiden arvioitavissa. Kiinnitän niihin huomiota, havainnoin, arvioin niitä ja syytän niitä työni huonoudesta. Kamppailut lisäävät kaoottisuutta, ja jossain määrin ovat osa innostuksen katoamista – syy vai seuraus, en tiedä.

Arjessa ja sen selviytymiskamppailuissa on kuitenkin voimaa. Kuten esimerkit keskinkertaisesta hilpeydestä ja nautiskelusta osoittavat, hyvät ratkaisut löytyvät usein siirtämällä katse tekemiseen huippujen ja päämäärien tuijottelun sijaan. Erilaiset häiriötkin voivat olla voimaannuttavia. Esimerkiksi jumissa olemista voidaan pitää luontevana osana akateemista työtä ja työssä kehittymistä, kuten Whisker ja Savin-Baden (2009) huomauttavat.

Arjessa tuotetaan sellaista tietoa, joka ei perustu tieteelliseen varmuuteen. Arkitieto on pragmaattista, välittömille kokemuksille perustuvaa ja tavanomaisten, maallisten askareiden vaatimuksille alistuvaa tietoa. Se ei liity vain vakaaseen ajan, paikan ja kehollisuuden kokemukseen, vaan se on muuttuvaa ja monitahoista. Gardinerin (2006) mukaan arkitieto on aliarvioitu ja mustamaalattu muodollisen ja institutionaalisen tiedon varjoon. Aika, paikka ja kehollisuus jäävät instituutioiden

taakse ja vain harvat ovat kiinnostuneita arjen ristiriidoista, seurauksista, määrittelyksistä ja piilevistä mahdollisuuksista.

Oppaista

Moni yrittää taistella arjen ongelmia vastaan, minäkin. Osa kokeneimmista tutkijoista on jo löytänyt keinonsa siihen ja osa on kirjoittanut niistä pinokaupalla oppaita ja artikkeleita. Oppaissa neuvotaan, miten arki otetaan haltuun ja miten sitä ohjaillaan. Lukemalla oppaita saisin paljon tietoa hyvistä esimerkeistä, uusia näkökulmia ja voisin asetella kysymykseni paremmin. Voisin kokeilla näitä oppeja työssäni, keskustella niistä työkavereiden kanssa tai vain unohtaa vinkit alitajuntaani.

Pysyvät muutokset – tai edes peräänkuuluttamani vastaiskut – eivät kuitenkaan synny yksin. En esimerkiksi kasvattaisi ruokaa pellolla, jos olisin lukenut vain viljelyoppaita. Kasvatan sitä, koska mukana on minua innokkaampia ihmisiä. Meillä on tarpeellisia tietoja ja taitoja, pelto, siemeniä ja työkaluja – ja koemme yhdessä tekemisen merkittäväksi. Olen onnistunut liittymään käytänteisiin, joissa tehdään vastarintaa huonoudelle tekemällä jotain hyvää.

Mielikuvituksesta

Mutta tarvitaanko vastaiskuja akateemisessa työssä? Voisin muuttaa ja mukauttaa edellä kuvaamiani junnaavia työtapoja, mutta onko se tarvittava vastaisku? Andersonin (2008) mukaan

on, sillä arkipäiväinen, rutiineissa tapahtuva vastustus on akateemiselle työntekijälle toimiva tapa kyseenalaistaa yliopiston uudet johtamistavat. Tämä tarkoittaa, että vastustus ei synny niinkään irrallaan tutusta työympäristöstä ja tavoista tehdä työtä, vaan työssä itsessään. Vastustuksen ei tarvitse olla silmiinpistävää, vaan Certeau'n hengessä reflektoidua tietoisuutta ja vahvojen ideologioiden hylkäämistä. Arkinen vastustus on lisäksi luovaa, tehokasta ja humoristista (Anderson 2008, 262). Voisikohan sitä luonnehtia myös hilpeäksi ja keskinertaiseksi? Arkinen vastustus saattaa olla mahdollisuus nujertaa innostuksen tappaja.

Arkinen vastustus vaatii mielikuvitusta, tai oikeastaan mahdollistaa sen käytön. C. Wright Millsin (1959) mukaan mielikuvitus löytyy yhdistämällä yhdistämättömiä asioita ja löytämällä odottamattomia yhteyksiä; se muodostuu siis osittain kyvystä vaihtaa näkökulmaa ja samalla laajentaa sitä. Mukailleen Millsin ajatuksia sosiologisesta mielikuvituksesta, Mirin ja Mirin (2002) mukaan organisatorinen mielikuvitus luo tilaa laajemmalle yhteiskunnalliselle muutokselle ja sitouttaa toimijoita siihen. Tällainen mielikuvitus on kykyä katsoa arkea, kokemuksia ja niiden suhdetta organisaation politiikkaan avarasti ja toisin. Erityisesti meidän, organisaatiotutkijoiden, pitäisi siis valjastaa mielikuvitus organisaation kehittämiseen vaihtamalla ja laajentamalla näkökulmia, omasta arjesta ponnistuen.

Lopuksi

Tämä kirjoitus on tarjonnut minulle lyhyen pysähdyksen pohtia akateemisen työnteon kehitystä ja huonon työn vastaiskuja. Kirjoitus on tarjonnut minulle myös terapiaa, sillä nuorena, itsekriittisenä ja epävarmana opiskelijana imen vaikutteita ympäriltäni kuin sieni, ilman että pysähdyn omalla äänelläni pohdiskelemaan mikä on hyväksi ja mikä ei. Löysin kysymyksiä huonosta työstä, joihin oma työpöytä, yhdessä tekeminen ja mielikuvitus tarjosivat vastauksia. Ehkä olen pystynyt puhdistamaan pöytää ja käsittelemään työn tainnuttavia piirteitä, ehkä löytämään joitain muutoksen aihioitakin.

Sekoitan lopuksi vielä pakkaa ja palaan hetkeksi maanviljelyyn, josta tämä essee lähti liikkeelle. Voisin hyvin tuottaa ammatikseni ruokaa ja viljellä maata: isovanhempani tekivät niin, samoin kumppanini vanhemmat, ja omat vanhempanikin hetken. Jos olisin maanviljelijä, minulla olisi erilaiset keinot tehdä vastaiskuja kuin mitä minulla on nyt kaupunkilaisena, kuluttajana, tutkijana. En ehkä edes nimittäisi niitä vastaiskuiksi, vaan saattaisin nähdä mahdollisuuden muutokseen erilaisena. Päädyin työskentelemään akateemisessa yhteisössä, jonka käytänteisiin sitoudun. Ehkä toimiva taktiikka täällä on paeta paikalla pysyen, sääntöjä taivuttaen, uusia merkitystasoja luoden (Certeau 1984). Katsotaan, mihin se riittää.

Lähteet

Anderson, G. (2008) Mapping Academic Resistance in the Managerial University. *Organization* 15, 251-270.

Certeau, M. de (1984, 2002) *The practice of everyday life*. Berkeley, CA: The University of California Press. (Kääntänyt S. Rendall. Alkup. L'invention du quotidien. Vol. 1, Arts de faire , 1974).

Gardiner, M.E. (2006) Everyday Knowledge. *Theory Culture Society* 23:2-3, 205-207.

Granger, D.A. (2006) *John Dewey, Robert Pirsig, and the Art of Living: Revisioning Aesthetic Education*. New York: Palgrave.

Korhonen, J. (2012) Haittaa huipuista. *Helsingin Sanomat* 18.4.2012.

LaPointe, K. (2012) "Kun oikein, oikein etsimme vaan..." Hyvä akateeminen arkipäivä. Teoksessa: K. Räsänen (toim.) *Tutkijat keskustelevat – esseitä ja kirjeitä akateemisesta työstä*. Helsinki: Aalto-yliopisto, 23-37.

Mills, C. W. (1959) *The sociological imagination*. New York: Oxford University Press.

Mir, R. & Mir, A. (2002) The Organizational Imagination: From Paradigm Wars to Praxis. *Organizational Research Methods* 5:1, 105-125.

Mäntylä, H. (2007) *On "Good" Academic Work – Practicing Respect at Close Range*. Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis, A-306. Helsinki: HSE julkaisut.

Whisker, G. & Savin-Baden, M. (2009) Priceless conceptual thresholds: beyond the 'stuck place' in writing. *London Review of Education* 7:3, 235-247.

Kirje Jennylle: Huomioita hanttiin panemisen taidosta

Marja-Liisa Trux

Hei Jenny,

Tuntuu pahalta vastata nuorelle kollegalle, että tervetuloa palkattomaan armeijaamme ja synkät huomiosi ovat ihan oikeita. Mutta niin se on. Moni lahjakas tieteenekijä lähtee yliopistoilta Suomessa ja muuallakin yritysmaailmaan, yhdistystoimintaan, mihin tahansa, jossa toivoo voivansa edistää älykkäitä ajatuksia. Nolompaa mainoslausetta näille huippuinstituutioille on vaikea kuvitella.

En suinkaan vihjaa, että sinun kannattaisi jättäytyä pois näistä ympyröistä ja keskittyä lähiruoan viljelemiseen. Toinen jalka mullassa voi kyllä olla hyvä juttu. Etenkin, jos palkkatulojen hankinta tai niiden käyttö muiden viljelemän ruoan ostamiseen käy tulevaisuudessa nykyistä vaikeammaksi. Mutta vielä ei olla siinä pisteessä – eihän? Pannaan hanttiin loppuun saakka. Kehsitään kaikki konstit.

Oman kokemuksen mukaan yliopistoinstituution nykyiseen alennustilaan saa uutta otetta, kun muistaa, että tutkimusta ja opetusta on kautta historian tehty marginaaleissa ja epä-

vakaissa olosuhteissa. Mesenaatteina ovat toimineet niin uskonnolliset hierarkiat kuin hallitsijatkin ja muuten vain ökyrikkaat yksilöt ja perheet. Mielessäni kuvittelen, miten vakavasti otettavaa tutkimusta on useinkin päästy harjoittamaan pappis-seminaarien takahuoneissa tai yön tunteina, kun mesenaatti ja hänen opetusta sietävät jälkeläisensä nukkuvat, tai kun eksklusiivista yleisöä on viihdytetty kylliksi ja juhlien intresantti innovaattori saa hetken keskittyä omiin hankkeisiinsa. Osa mesenaateista oli itsekin sivistyneitä ihmisiä, mutta he vaihtuivat, ja suojatit olivat jälleen uusien epävarmojen mesenaattien armoilla. Siitä huolimatta he onnistuivat luomaan uutta tieteessä ja taiteessa, jopa vaihtamaan ajatuksia keskenään ja perustamaan ryhmiä ja koulukuntia.

Ihmisten halu ja kyky kysyä ja kyseenalaistaa tuntuu olevan sitkeää laatua. Sitä ei ole saatu hengiltä näissä nykyisissäkään Potemkinin kulisseissa. Kun kohtaan erityisen arrogantin yliopistomanagerin, ajattelen Vygotskia tai Hypatiaa – ja kas, verrattuna historian suuriin anti-intellektuelleihin, hän asettuu kummasti mittasuhteisiin. Jos esikuvillani riitti rohkeutta kohdata näytösoikeudenkäynnit ja uskonnollisen raivon täyttämät väkijoukot, ehkä minä voin uskaltaa kohdata oman aikani insentiivinikkarit.

Tieteentekemisen abc on minusta sama nyt kuin ennenkin: on opeteltava puremaan sitä kättä, joka tekijää ruokkii ja käyttämään hyväksi kaikki kolot ja porsaanreiät, tekemään ne tärkeät jutut varastetulla ajalla. Jos Certeauta on uskominen, niin kaikilla ihmisillä on tähän mindsettiin helppo pääsy.

Tavallisten ihmisten arkinen olemassaolo vaatii oman pienen tilansa, he eivät osaa olla sellaisia kuin vallankäyttäjät tahtoisivat eivätkä toimi niin kuin opetetaan ja odotetaan. Siis pelkästään elämällä omaa elämää omana itsenään tulee väistämättä aiheuttaneeksi harmaita hiuksia yliopistojen johtoryhmille ja innovaatiostrategieille sekä kaiken maailman auditaattoreille. Ei tarvita kuin pieni oivallus – jonkun sattuman summana asioita pohtiessa – ja välttämättömyydestä kasvaa hyve, tiedostamattomasta vastarinnasta tulee tietoista.

Sitten ollaan siinä, missä nähdäkseni sinä olet nyt. Tietoisten vastarinnan keinojen viljely yliopistolla edellyttää maaperän ja viljelyolosuhteiden tuntemista. Onneksi olet myös täällä toisten tekijöiden seurassa ja aivan kuten ruoantuotannossa, myös tiedon tuotannossa voit nojata toisten valmiiksi löytämiin kikkoihin ja konsteihin. Kannatan lämpimästi ehdotustasi voimien yhdistämisestä ja käytäntöyhteisöön liittymisestä.

Kuten mainitset, tarvitset toisia myös ollaksesi osa jotain merkityksellistä – ja lisäisin, että tarvitset heitä myös voidaksesi ajatella. Ja kertoaksesi heille, kuka olet – minkä seurauksena alat tuntea, että hei – olen sittenkin jotain enemmän, jotain muuta, että minua ei voi määritellä, mielikuvitustani ei saa kiinni. Parasta mitä ihmiselle voi tehdä, on kuunnella hänen tarinaansa. Ehkä sinullakin on jo kollegoja, jotka ovat kuunnelleet sinun tarinaasi. Kun kuuntelet takaisin, siitä kasvaa sitä ihmeainetta, jota kutsutaan yhteisöllisyydeksi. Pian alatte puhua siitä, mitä muuta tässä maailmassa voisi olla, mitä seuraavaksi voisitte kokeilla. Yksi omaan suuntaansa pyriste-

levä ihminen on vain ryppy organisaation pingotetuilla kasvoilla. Porukka on mahdollisuus. Sanon näin hyvin tietoisena yhteisöllisyyden vaikeudesta ja erityisistä karikoista, jotka sitä vaativat niin tieteessä kuin taiteessakin. Näissä länsimaisen kulttuuriperinteen pyrinnoissa kun yksilön suhde yhteisöön on aina ollut omalla erityisellä tavallaan mutkikas. Vaikeuksista huolimatta porukat kiinnostavat monia, koska niille olisi käyttöä.

Jos instituutio sortuu tekijöiden alta, sinnittelyä helpottaa edes hieman, jos meillä on yhteisöjä ja porukoita. Jostain se ensimmäinenkin yliopisto alkoi. Sirkustaiteilijat voivat pystyttää oman teltan, jos ei muu auta. Aina löytyy jotain koloja, joissa tutkijatkin voivat pitää sadetta, niin kauan kuin he pitävät yhtä.

"Kun oikein, oikein etsimme vaan..." Hyvä akateeminen arkipäivä

Kirsi LaPointe

"Mut emmehän tuiskussa kuljekaän,
kun oikein me aattelemme.
Vaikk' elämme kaikki me päällä maan,
niin maassa tok' kiini emme.
Tääll' onhan niin paljon muutakin
kuin multaa, on kaunista, kultaakin,
kun oikein, oikein me etsimme vaan.
Niin kaunis, kaunis on maa."
Säe runosta Hymyilevä Apollo
Eino Leino (1898)

Johdanto

En olisi uskonut, että minun täytyisi jonain päivänä kysyä itseltäni, miksi teen akateemista työtä. Seikkailtuani maisteriksi valmistuttuani useampia vuosia ei-akateemisissa töissä tunsin yliopistolla jatko-opiskelijana aloitettuani tekeväni vihdoin tärkeää ja mielekästä työtä. Ensimmäisen kerran näihin tunteuksiin tuli särö palattuani useamman vuoden vanhempainvapailta takaisin. Pelin henki tuntui muuttuneen, enkä ensi alkuun kyennyt sanoittamaan tunteuksiani. Onneksi kollegani Kirsi Korpiaho (2007) oli tehnyt sen puolestani artikkelissaan, jossa hän kuvasi puhuttelevasti jatko-opiskelijan tunteiden vuoristorataa innostuksen ja uuden oppimisen kohdatessa oppimisen kontrollointipyrkimykset. Akateemiselle

työlle alettiin asettaa tiukempia välineellisiä ja mitattavia tavoitteita, ja tältä eivät jatko-opiskelijatkaan olleet turvassa.

Onnistuin kuitenkin tekemään väitöstutkimusta samalla antaumuksella kuin ennenkin mutta valmistuttuani joudun pohtimaan työtäni uudesta näkökulmasta. Nyt olen tilanteessa, jonka kaikki väitelleet kohtaavat: miten asemoidun akateemisella kentällä? Kysymys ei ole vain siitä, saanko akateemisesta työstä leipäni, vaan mitä tässä työssä haluan ja voin tavoitella ja millä ehdoilla kentällä voi ja pitää toimia. Yliopistouudistuksen ja oman yliopistofuusiomme myötä näistä kysymyksistä on tullut entistä kriittisempiä. Yliopistossamme rakennetaan kovalla vauhdilla abstraktia akateemista ideaalityöntekijää (Acker, 1990), joka on tehokas, tuloksellinen, oikeilla areenoilla tutkimusta tekevä ja julkaiseva töihinsä paneutuva kilpailuhenkinen yksilö. Tällaisella ihmisellä ei ole rasitteena perhettä tai akateemisen elämän ulkopuolisia intressejä, jotka saattaisivat häiritä pitkiä työpäiviä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Välillä tuntuu kuin työskentelisi pörssiyhtiössä: meillä on missiot, visiot ja strategia ja kaikenkattavina toiminnan päämäärinä tyhjyyttään kolisevat ja mitattavissa olevat erinomaisuus ja kilpailukyky. Oman työni mielekkyys ei kuitenkaan näistä tavoitteista kumpua, pikemminkin päinvastoin.

Tutkimus ja opetus ovat luovaa, älyllistä työtä. Vaikka työemme ja sen käytänteet olisivat kuinka säädeltyjä tai annettuja tahaansa, aina jää tilaa tehdä vähän toisin, omalla tyyllillään (Certeau, 1984). Tämä omalla tyyllillä tekeminen kuitenkin helpottuu, jos tietää mihin toiminnallaan pyrkii. Kyse on työn mielekkyyttä

rakentavista päämääristä, jotka eivät liity vain henkilökohtaiseen hyvän (työ)elämän tavoitteluun vaan akateemisen työn sisäisiin hyviin (MacIntyre, 1981; Räsänen 2012). Siis - miksi me teemme akateemista työtä?

Tähän kysymykseen pyrin vastaamaan tässä esseessä kertomuksen muodossa. Elämme aina jotain kertomusta, useimmiten monia, jotka kertovat meille millaisia meidän tulisi olla ja miten meidän tulisi elää ja toimia. Kertomukset antavat toiminnallemme mielen ja merkityksen ja ohjaavat ajatteluamme ja toimintaamme - kontrolloiden ja rajoittaen mutta myös mahdollistaen ja voimaannuttaen. Omassa yhden päivän kertomuksessani otan käyttööni resursseja niistä akateemisista yhteisöistä ja perinteistä, joihin olen osallistunut. Niiden avulla ja kokemushistoriaani nojaten pyrin luomaan oman version niistä merkityksen lähteistä, jotka tekevät akateemisesta työstä tekemisen arvoista. Toivon, että tämä teko itsessään ja sen tuotos voisivat vahvistaa akateemista toimijuutta(ni) ja arkisia toisin tekemisen mahdollisuuksia. Siksi kertomukseni on tarkoituksella positiivinen, eräänlainen vastaiskun hahmottelu (vrt. Rinkinen, tässä teoksessa). Kertomus ei siis ole ihan totta, vaikkakin ihan mahdollinen. Se yrittää muistuttaa, miten me voimme arjen toiminnassamme tavoitella hyvää, mielekästä työtä vaalimalla akateemisia hyveitä.

Kertomus erästä akateemisesta arkipäivästä

Lähiöbussi kiittää ohi yksityisautoilijoiden ruuhkien Tuusulan väylällä kohti kaupunkia. Bussi on tavanomaiseen tapaan

tupaten täynnä. Olen kuitenkin onnistunut saamaan itselleni istumapaikan noustuani autoon yhtä pysäkkiä ennen, lasten päiväkodin kohdalta. Luen artikkelia. Katseeni harhailee hetkeksi ulos ikkunasta ja mieleeni nousee utuinen kuva itsestäni kävelemässä töihin poikki englantilaistyyllisen kampuksen. Tämä mielikuva on minulle ennestään tuttu. Siihen kuvaan kiteytyy akateemisen työn viehätys ja merkityksellisyys. Kuljen rauhallisesti kohti kaunista yliopistorakennusta, josta huokuu sivistys, oppimisen ilo ja unelma paremmasta maailmasta. Täällä kysytään isoja kysymyksiä, kyseenalaistetaan maailman meno, vaalitaan ihanteita ja avarakatseisuutta, pohditaan hyvän elämän edellytyksiä ja syvennyttään asioihin intohimoisesti. Täällä ajatellaan, luetaan, kirjoitetaan ja keskustellaan. Täällä uskalletaan rohkeasti välittää (Adler & Hansen, 2012)! Kainalon alta olevasta salkusta pursuilee muistiinpanoin ja muutamain kahvitahroinkin varusteltuja papereita, itseni ja muiden kirjoittamia. Ajatukseni palaavat hetkeksi ruuhkabussin väsähtäneeseen tunnelmaan, kunnes syvennyksen tieteelliseen artikkeliin. Keskittyneenä nautin sen tarjoamasta älyllisestä haasteesta, uudesta kutkuttavasta oivalluksesta ja tyylikkäästä kielestä päätepysäkilleni asti.

Tullessani työhuoneelleni minua tervehtivät värikkäät kirjavivistöt ja artikkelit. Niin paljon painavia ja kiehtovia yrityksiä ottaa maailma haltuun, kuvata se uusin sanoin ja käsittein, tarjota tuoreita tulkintoja ja avata mahdollisuuksia! Kirjani kertovat omaa tarinaansa innostukseni lähteistä ja tutkimusagendastani. Määrällisesti vähemmistönä hyllyssäni ovat teokset työstä, työurista ja työelämän kehittämisestä, vaikka

juuri tältä alueelta nousee työni keskeisin temaattinen juoni. Hyvän työelämän edellytysten ymmärtäminen ja niiden mahdollistaminen antavat työlleni, niin opetukselle kuin tutkimuksellekin, sen kantavan voiman ja oikeutuksen. Väitöskirjatyönikin (LaPointe, 2011) lähti liikkeelle tarpeesta ymmärtää uramuutospuheita: mitä ne kertovat työelämästämme ja mielekkään työn mahdollisuuksista? Näitä mahdollisuuksia tutkin edelleen ja kirjahyllyni kertoo, mistä suunnista vastauksia etsin: kulttuurista, diskursseista, identiteetistä, sukupuolesta, kertomuksista.

Istun pöytäni ääreen käynnistelemään tietokonettani ja kirjoitusvirettäni. Tarkastan sähköpostini ja vältän kiusausta reagoida heti opiskelijoiden tiedusteluihin (yleensä en onnistu). Eksyn hetkeksi erään lehden uusimman numeron lehdille, kunnes ryhdistäydyn ja avaan tekeillä olevan kirjoitukseni. Artikkelini on melko alkutekijöissään ja siksi kirjoittaminen on takunnut. Välillä olen kuitenkin kirjoittanut yhden suomenkielisen, vapaamuotoisen tekstin ja sen on vapauttanut ajatuksiani. Kirjoittamisen genre todellakin vaikuttaa siihen, miten voimme ja osaamme ajatella (Bazerman, 2007).

Päätän kirjoittaa työlle itseäni puhuttelevan työnimen otsikoksi ja onnistunkin siinä. Se tavoittaa jotain tutkittavieni kokemuksesta ja samalla kuvaa lähestymistapaani: pyrin rikkaasti kuvaamaan ihmisten arkisia työelämän kokemuksia ja näyttämään, miten ne sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuvat. Millaisiin oletuksiin, tulkintoihin, kertomuksiin, itsestäänselvyyksiin toiminta perustuu? Tekeillä olevassa paperissa pohdin

tätä kysymystä uramuutoksen kontekstissa ja identiteetin näkökulmasta. Tässä paperissa sydämeni on mukana. Nämä ovat tärkeitä kysymyksiä, joita pohtisin muutenkin mutta joihin minun on mahdollista paneutua analyyttisesti paperin muodossa. En mieti kontribuutioita ja muutoseikkoja vaan sitä, tavoitanko kokemukset elävästi; pystynkö vakuuttavasti tekemään näkyväksi näitä kokemuksia rajoittavat ja mahdollistavat tekijät; saanko sanotuksi pienesti jotain isoa ja tärkeää? Näin kirjoittaessani tunnen tekeväni mielekästä työtä – työtä, jota osaan tehdä, jossa olen kuin kotonani, ja joka on tärkeää.

Kirjoitusvire on parhaimmillaan. Sanat soljuvat ja tuntuu siltä kuin olisin juuri saamaisillani maailmaan tolkun, järjestyksen ja harmonian. En malttaisi lopettaa, mutta olen sopinut lounaasta väitöskirjatyötä tekevän kollegani kanssa pienessä taidekahvilassa. Olen lukenut hänen artikkeliluonnoksensa ja alamme keskustella siitä, ennen kuin olemme edes ehtineet syödä salaattimme loppuun. Artikkeliksi käsittelee akateemista työtä ja sen tekemisen mahdollisuuksia kriittisesti erityisesti sukupuolen näkökulmasta ja etnografisella otteella. Artikkeliksi on inspiroinut minua monella tapaa. Se on saanut minut pohtimaan oman työni ja sen tekemisen tilaa määrittäviä tekijöitä uudelta kantilta. Se on myös haastanut pohtimaan, miten juuri tässä teoreettisessa viitekehyksessä lähestytään ihmisten arkista työntekoa. Keskustelemme teoreettisesta viitekehyksestä, argumentin rakenteesta, sukupuolen käsitteellistämisestä, yksityiskohtaisista sanavalinnoista. Intensiivisen keskustelun jälkeen puhumme hetken viimeaikoina lukemistamme romaaneista, kun kollegani yhtäkkiä huomaakin kellonajan ja

toteaa olevansa myöhässä tapaamisesta esimiehensä kanssa. Itsekin ihmettelen ajan kulumista ja mietin, mitä minun olisi pitänyt vielä saada aikaan ennen kotiinlähtöä. Palaan työhuoneelleni kuitenkin rauhallisena, niin ruoasta kuin ajattelusta kylläisenä.

Ennen töihin ryhtymistä vastaan tyttäreni opettajan tiedusteluun Wilmassa, sovin tekstiviestein mieheni kanssa seuraavan päivän lastenhakujärjestelyistä ja soitan isoäidilleni tulevani häntä katsomaan illalla vietyäni tyttäreni urheiluharrastukseen. Pohdin samalla seuraavan päivän ohjelmaani, koska huomaan kalenteristani merkinnän kuopuksen neuvolakäynnistä ja mieheni työmatkasta. Päätän tehdä etätöitä logistiikan helpottamiseksi ja mietin mielessäni, mitä töitä etätöypäivälle varaisin. Sitten käyn sähköpostin kimppuun. Yksi kollegani on lähettänyt inspiraation lähteeksi artikkelin englantilaisten, kauppakorkeakouluissa toimivien akateemisten työntekijöiden identiteeteistä julkisjohtamisen pyörteissä (Clarke, Knights & Jarvis, 2012). Siinä kuvataan, kuinka heidän rakkautensa akateemista työtä kohtaan säröili heidän pyrkinessään täyttämään heille asetetut välineelliset tulosvaatimukset. Rakkaus muuttui pragmaattiseksi, työ julkaisujen tehtailuksi. Etsin artikkelista toivoa herättäviä vaihtoehtoja. Ainakin he pitävät ideaalinaan perinteistä käsitystä, jossa akateemisen työn tekeminen on mielekästä itsessään.

Sähköpostissa on muutama hallinnollinen tiedustelu ja lisäksi viesti graduohjattavaltani, joka kiittää monin huutomerkein aiemmin lähettämiäni artikkeleita organisaatioelämän kult-

tuurisesta rakentumisesta. Olin huomannut artikkelit erään lehden uusimmassa numerossa ja lukenut ne ensisijaisesti tätä gradututkimusta ajatellen. Vaikka ne eivät päällisin puolin liittyneetkään omiin tutkimuksiin, olin kuitenkin innostunut artikkeleista itsekkin. Miten nämä liittyvät omiin tutkimuksiini? Artikkeleista syntyi monta uutta oivallusta, jotka kirjasin ylös. Voinkin siis jäsentää ja asemoida tutkimaani identiteettityötä tällä tavoin... Lähdeluettelosta löytyi monta uutta artikkelia ja kirjaa, jotka liitän mielessäni alati kasvavaan "oleellista luettavaa" -listaani.

Loppupäivän pyhitän opetuksen valmisteluun seuraavalla viikolla alkavaa laadullisen tutkimuksen kurssia varten. Valmistelen tutkimuskurssin johdantoluennon kalvoja. Näissä asetan paikoilleen kurssin hengen, sivistystavoitteet ja käytännölliset kysymykset. Unelmissani toivon kurssin tarjoavan sellaisen huikean oppimiskokemuksen opiskelijoille kuin itse koin vastaavalla kurssilla ensimmäisen vuoden jatko-opiskelijana. Mikä voisi elämässä olla kiinnostavampaa kuin laadullinen tutkimus?! Saa tutkia merkityksiä, arvoja ja käytäntöjä, joista ihmisten jokapäiväinen elämä koostuu; kuunnella ihmisten tulkintoja elämästä, analysoida tekstejä tai havainnoida ihmisten toimintaa jäsentääkseen sitä kautta sosiaalista ja kulttuurista todellisuuttamme; ihmetellä, kysyä, ymmärtää ja kysyä taas; ja löytää vastauksia – pieniä, kontekstisidonnaisia oivalluksia siitä, miten me elämme ja miten me voisimme elää toisin. Tarjoan opiskelijoille ajatusta arjen etnografin asenteesta, jolla arkisen bussimatkankin saa näyttämään hämmästyttävältä ja eksoottiselta toiminnalta.

Tämä kurssi voisi siis parhaimmillaan avata silmiä ja opettaa refleksiivistä otetta (työ)elämään, eikä vain tutustuttaa tutkimuksen kiehtovaan maailmaan ja gradun teossa välttämättömiin tietoihin ja taitoihin.

Ja joskus joku oivaltaa ja innostuu. Näkee vanhan maailman kuvansa läpi ja siitä reiästä ihastelee uusia mahdollisuuksia. Kirjoittaa palautteeseen *"kurssi avarsi ajatteluani ja sai näkemään muitakin vaihtoehtoja"* ja *"sain tosi hyviä ideoita gradun parantamiseen, tosin valmistumiseni nyt kyllä viivästyy"*. Opettajana huippuhetkiäni ovat aina sellaiset, jolloin näkee opiskelijan innostuvan ja paneutuvan oppimiseen oppimisen itsensä vuoksi, tekävän opitusta tiedosta omakohtaista tai soveltavansa sitä omaan elämäänsä. Opetan, jotta tässä maailmassa olisi vähän enemmän kriittisyyttä, pohdiskelua ja uusia oivalluksia. En halua opettaa, miten maailma on, vaan tarjota resursseja omien tulkintojen tekemiseen ja oman ymmärryksen laajentamiseen. Todennäköisesti jokaisella kursilla eniten opin kuitenkin aina minä itse...

Laadullisen tutkimuksen kirjat ja artikkelit ovat pöydällä epämääräisenä sekamelskana – merkki siitä, että luova työ on käynnissä. Keskeytän työni, sillä kollegani poikkeaa huoneeseeni keskustelemaan tutkimusryhmämme lukupiiristä. Olemme itse perustaneet ryhmämme eli sillä ei ole nimeä, missiota eikä strategiaa. Innostusta meillä on, ja varmaan jonkinlainen artikuloimaton mutta jaettu käsitys siitä, millaista tutkimusta meidän mielestämme maailmaa tarvitsee ja miten sitä pitäisi tehdä. Meillä on yhteisiä tutkimus- ja kirjoitushankkeita, mutta

ryhmämme tärkein tehtävä on älyllisen innostuksemme vaaliminen. Siksi me luemme – klassikkoja ja nykyartikkeleita filosofiasta, sosiologiasta, feminismistä, kulttuurintutkimuksesta... – ja keskustelemme niistä kuppiloissa ja työhuoneidemme nurkkauksissa. Peilaamme uusia ajatuksia tutkimuksiimme tai laajennamme ajatteluamme muuten vaan. Pohdimme uutta luettavaa ja kollegani ehdottaa Merleau-Ponty’a. Kollegan lähdettyä alan innostuneena käydä läpi kirjastojen ja kirjakauppojen sivuja saadakseni teoksen mahdollisimman pian käsiini.

Kello tikittää ja alan sulkea tietokonetta ehtiäkseni päiväkodille lapsia hakemaan. Huomaan kuitenkin saaneeni essee-suorituksen Sukupuolistuneet käytännöt organisaatioissa -kurssiin. Siinä käsitellään yhtä tällaista käytäntöä - pitkien työpäivien kulttuuria. Olin antanut aiempaan versioon jo pitkän palautteen, sillä tämä opiskelija oli todella paneutunut aiheeseen ja kykeni selvästikin ottamaan teoreettisemman otteen työhön. Silmäilen nopeasti sisällysluettelon ja se näyttää erittäin lupaavalta. Tulostan paperin voidakseni lukea sen heti seuraavana päivänä.

Olen sulkemassa työhuoneeni ovea, kunnes muistan huomisen etätyöpäivän. Huomaan jättäneeni etätyöpäivän paperipinkan pöydän reunalle ja sieppaan sen mukaan samalla kun jo viiletän kohti metroa ja bussia. Tällä kertaa kaivan kassista luettavaksi sosiologi Arlie Hochschildin teorioiden inspiroimista tutkimuksista kootun kirjan (Garey & Hansen, 2011). Niissä pyritään ymmärtämään työ- ja perhe-elämää ja tekemään perheen

parissa tehtävää työtä näkyväksi. Innostun heidän lähestymistavastaan tutkia mikrotason kokemuksia ja tunteita linkittäen ne laajempiin sosiaalisiin ja taloudellisiin suhteisiin. Hymähdän itsekseni käsitteelle ”kolmas työvuoro”, jolla tarkoitetaan kaikkea sitä huolehtimista ja tunnetyötä, mitä toisen työvuoron eli koti- ja lastenhoidon tekeminen ja organisoiminen aiheuttaa. Samalla kun jäsennän kirjaa lukiessani omaa elämääni, mietin kuinka voisin hyödyntää näitä käsitteitä uudessa tutkimuksessamme. Kirjan luku jää pahasti kesken, kun hyppään pois bussista päiväkodilla.

Illalla istahdan lempinojatuoliini. Lapset on haettu tarhasta, vanhin lapsi viety ja haettu urheiluharrastukseen, ruoka tehty, koululaisen läksyissä autettu, perhekalenteri ajan tasalla, äidille soitettu, keittiö suurin piirtein siistinä, lautapelit pelattu, iltasadut luettu. Ehdin vilkaista aamun lehden, minkä jälkeen mietin, miten illan viimeisen hetken vietän. Luen, tietenkin, mutta lukisinko nyt kesken olevaa Hustvedtin romaania vai bussissa aloittamaani hochschildilaista kirjaa? Tänään, väsymyksestä huolimatta, päädyn selvittämään, mitä siinä yhdessä tutkimuksessa oikein saatiin selville...

Hyvän akateemisen elämän mahdollisuus

Akateemisen työni mielekkyys syntyy tällaisista arjen hetkistä. Niissä kiteytyy sellaiset tekemisen tavat, tavoitteet ja päämäärät, jotka tekevät työstä arvokasta itsessään. Hyvä työ on siten arkista ajan antamista akateemisille hyville: älylliselle innostukselle, kollegiaalisuudelle, kriittisyydelle ja perin-

pohjaiselle maailman tutkailulle. Akateeminen vapaus mahdollistaa tällaisten hyveiden harjoittamisen ja samalla myös muun elämän. Tällaisessa elämässä ja työssä on aikaa ajatella ja kysyä kysymyksiä, joille ei pakkotahtisessa, numeerisesti mitattavissa olevia tuotoksia painottavassa yliopistossa jää tilaa (muista työpaikoista puhumattakaan). Aikaa myöten näistä työnteon hetkistä muotoutuu ehkä työura ja kokonainen elämä – kuvasi sitä sitten asemin, kertomuksin tai kuvin. En näe sen juonena lineaarista, pituutta kasvavaa ja saavutuksiani listaavaa cv:tä, vaikka tekemisistäni voi sellaisenkin representaation tehdä. Sen sijaan kuvaisin juonta spiraalina, jossa aika kulkee spiraalin kapeimmasta päästä alati laajeneville ulkokehille (tai ehkä toisinpäin). Laajeneva kehä ei tarkoita vain ajattelun kehittymistä ja tiedon kasvua vaan myös syvenevää suhteellisuuden tajua ja moraalista viisautta.

Mutta - onko oma kertomukseni vain tiettyihin menneen ajan perinteisiin luutunut ”lumotarina” (Ylijoki, 2009), joka ajaa vain omia hyviäni? Kukapa ei haluaisi tehdä työtään vapaasti ja juuri sitä mitä ja miten itse haluaa? Onko käsitykseni hyvästä akateemisesta työstä oikeutettu? Tähän kysymykseen vastaaminen vaatisi ehkä jo toisen esseen, mutta lyhyesti sanottuna - uuden tiedon etsiminen ja oppiminen (sivistys) ovat yliopiston keskeisin päämäärä ja arvo. Humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä tämä tarkoittaa pyrkimystä ymmärtää ihmistä, kulttuuria ja yhteiskuntaa tai edistää niiden muutosta tarkastelemalla kriittisesti ihmisten elämää rajoittavia käytäntöjä ja valtasuhteita. Näitä tarvitaan myös yhteiskunnan uudistamisessa, sillä pelkät käytännön hyötyihin ja innovaatioihin

rajautuvat tiedolliset tavoitteet kapeuttavat ajattelua, luovuutta ja erityisesti moraalista harkintakykyä. Jos vapautta (valita mitä ja miten tutkii), tiedonjanoa ja kriittisyyttä ei vaalita, näivettyy sekä tutkijoiden innostus että kyseenalaistava, sivistystä luova tutkimus ja opetus. Tässä on arkisen, akateemisen työni oikeutus.

Olen tässä esseessä pohtinut omakohtaisesti sitä, miksi teen akateemista työtä. Tätä moraalista kysymystä joutuu valitettavan usein pohtimaan yliopiston nykyretoriikan ja johtamisen pyönteissä. Julkaisujohtamisen ja ranking-listojen talutusnuorassa perinteiset akateemiset arvot saavat samanlaisen sijan kuin niissä pörssiyrityksissäkin: arvoja listataan juhlapuheissa ja strategialäpysköissä, mutta ne unohdetaan arjen toiminnassa. Moraalisia kysymyksiä saamme siis pohtia ihan itse, vaikkei niiden pohtiminen kovin muodikasta olekaan. Onhan toki helpompaa elää instituutioiden tarjoamia kertomuksia saavuttaakseen muiden asettamia tavoitteita sekä asemia, uraa ja kunniaa. Jos tämä riittää elämän päämääräksi, niin mikäs siinä. Heideggerilaisittain ajatellen meidän ainutkertainen elämämme ja kuoleman väistämättömyys asettavat meille vastuun pohtia ja valita millaista elämää haluamme elää - tai mitä ja miten tutkia ja opettaa (Ready & Learmonth, 2011). Enimmäkseen elämä on pärjäilyä annetuissa raameissa, mutta jos pohdimme välillä omia ja yhteisiä päämääriämme, meidän on helpompi pyrkiä kauniiseen ja hyvään arkisessa työssä, akateemisia hyveitä kurjistuttavia voimia vastaan. Vaalitaan vapauttamme. Aina voimme tehdä hieman toisin.

"Kuka tietävi, mistä me tulemme
ja missä on matkamme määrä?
Hyvä että me sitäkin tutkimme.
Ei tutkimus ole väärä.
Mut yhden me tiedämme varmaan vaan:
Me olemme kerran nyt päällä maan
ja täällä meidän on eläminen,
miten taidamme parhaiten."
Säe runosta Hymyilevä Apollo
Eino Leino (1898)

Lähteet

Acker, J. (1990) Hierarchies, Jobs, Bodies: A Theory of Gendered Organizations. *Gender & Society* 4:2, 139-158.

Adler, N.J. & Hansen, H. (2012) Daring to Care: Scholarship that Supports the Courage of Our Convictions. *Journal of Management Inquiry* 21:2, 128-139.

Bazerman, C. (2007) Genre and Cognitive Development: Beyond Writing to Learn. Paper presented at the 4th International Symposium on Genre Studies – SIGET, Tubarão, Santa Catarina, Brazil, 15-18 August.

Certeau, M. de (1984) *The Practice of Everyday Life*. Berkeley, CA: The University of California Press.

Clarke, C., Knights, D. & Jarvis, C. (2012) A Labour of Love? Academics in Business Schools. *Scandinavian Journal of Management* 28:1, 5-15.

Garey, A.I. & Hansen, K.V. (2011) *At the Heart of Work and Family. Engaging the Ideas of Arlie Hochschild*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

Korpiaho, K. (2007) Tunteet organisatorisessa oppimisessa – erään jatko-opiskelijan tarina. *Tiedepolitiikka* 32:3, 23-34.

LaPointe, K. (2011) *Moral Struggles, Subtle Shifts. Narrative Practices of Identity Work in Career Transitions*. Doctoral Dissertations 34, Helsinki: Aalto University Publication Series.

Leino, E. (1898) *Hymyilevä Apollo*. Teoksessa: Leino, E. (2011): *Helkavirsiä – Hymyilevä Apollo*. Hämeenlinna: Karisto Oy.

MacIntyre, A. (1981) *After Virtue. A Study in Moral Theory*. Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press.

Ready, P. & Learmonth, M. (2011) Death and Organization: Heidegger's Thought on Death and Life in Organizations. *Organization Studies* 32:1, 117-131.

Rinkinen, J. (2012) Huomioita huonosta työstä ja hyvistä vastaiskuista. Teoksessa K. Räsänen (toim.) *Tutkijat keskustelevat – esseitä ja kirjoituksia akateemisesta työstä*. Helsinki: Aalto-yliopisto, 10-18.

Räsänen, K. (2012) Kannattaako tehdä akateemista työtä? Moraalisen näkökulman sanoittamista käytäntöteoreettisella otteella. Teoksessa: H. Aittola & T. Saarinen (toim.) *Kannattaako korkeakoulutus? Artikkelikokoelma Korkeakoulututkimuksen XI kansallisesta symposiumista 22.-23.8.2011*. Jyväskylä: Jyväskylä yliopisto, 227-235.

Ylijoki, O.-H. (2009): Yliopiston lumo. Teoksessa: T. Tomperi (toim.): *Akateeminen kysymys? Yliopistolain kritiikki ja kiista uudesta yliopistosta*. Tampere: Vastapaino, 83-92.

Kirje Kirsille:
"Sama se kun täysin sa uskot vaan"
Rohkeasti omaa tietä

Annamari Huovinen

Hei Kirsi,

olipa inspiroivaa lukea akateemisen työn merkityksellisyyden etsinnästäsi! Arkitodellisuutesi ulkoiset puitteet lienevät varsin yhtenevät omieni kanssa, mutta lisäksi tekstisi heijastelema arvomaailma vastaa niin hyvin omia arvojani, että monessa kohtaa olisin voinut lukea omasta elämästäni. Uskon, että tekstiisi samastuu moni tutkija, jonka arki meidän tapaamme täyttyy tärkeistä asioista ja ihmisistä myös työn ulkopuolella ja jolle rajan vetäminen työn ja muun elämän välille tuntuu teennäiseltä ja vaikealta.

Tässä kommenttikirjeessäni tekstiisi tahtoisin lyhyesti jatkaa ajatuksiasi. Kerron ensin juuri saamastani kurssipalautteesta ja sen herättämistä tunteista keskellä yliopistolaitoksemme henkistä ja rakenteellista muutosta – opetuksen kauttahan voimme konkreettisesti tehdä toisin ja olla rehellisiä arvoillemme. Lopuksi esitän yhden ajatuksentaimen toisin tekemisen tukemiseksi arjessa. Se olkoon esimerkki toisin ajattelemisesta

silloin, kun emme konkreettisesti voi vaikuttaa olemisemme puitteisiin.

Niin, miksi me tätä työtä todella teemme? Otan laillasi lähtökohdaksi Leinon Hymyilevän Apollon, jota sivumennen sanoen käytän elämän raiteilleen heilauttajana aina kun se jostain syystä on ajautunut penkereelle:

"Työs olkoon se suurta tai pientä vaan,
kun vaan se työtä on oikeaa
ja kun sitä palkan et tähden tee!
Työ riemulla palkitsee."

Siltähän se todella tuntuu, kun näkee työnsä jäljen opiskelijoissa. Olen itse juuri päättänyt puolikokeellisen, kulttuurintutkimuksen viitekehukseen rakentamani kurssin koulumme viestinnän laitoksella. Kurssipalautteessa opiskelijat kiittävät erityisesti kahta seikkaa: keskustelevuutta ja erimielisyyden sallimista sekä yleissivistävää otetta. Olen kiitollinen hyvästä palautteesta, mutta luen sitä aavistuksen kummastellen. Eikö yliopiston tarkoitus ole kasvattaa kriittisyyteen kykeneviä, keskustelutaitoisia ihmisiä, joilla on laaja yleissivistys, jotta he voivat työelämässään kehittää yhteiskuntaa mahdollisimman hyvin?

Jatkan lukemista yhä hämmentyen: "Tuntui hienolta, että tällä kurssilla sai itse ajatella sen sijaan, että luennoitsija annostelisi opiskelijoille valmiiksi pureskeltua guruja tekstiä." Ja vielä: "Kiitos kunnioittavasta asenteesta opiskelijoita kohtaan!" Toin kurssille tarkoituksella monella tavalla vastakarvaista mate-

riaalia: Esitin vuosikertomusten kiiltokuvamaista kuvastoa, jota analysoimme niin länsimaisen yritysjohtoon kuin kuvissa hy-myilevien intialaisten kokoonpanolinjan työntekijöiden silmin. Pohdimme toiseutta, hierarkioita, identiteettejä, maailman-kulttuurien valtasuhteita ja niin edelleen. Kurssini poikkesi tarkoituksella kauppakorkeakoulun valtavirrasta. Työtä heillä kyllä teetin, pakotin ajattelemaan ja argumentoimaan, mutta siitäkin he kiittivät.

"Ja yhden ma varman tiedän sen,
kun löydy ei tietä mistään:
On työtä tehtävä jokaisen.
Puu tutaan hedelmistään."

Mutta opiskelijoiden kunnioittava kohtelu? Olen opettanut useita vuosia, mutta mielessäni ei ole koskaan käynyt, mahdanko kohdella opiskelijoita kunnioittavasti. Kohtelen heitä ihmisinä: puolivalmiina ja koskaan valmiiksi tulemattomina, mutta rajattomat mahdollisuudet omaavina yksilöinä, omina itseinään. On pelottava kysymys, miksi opiskelija kiittää erikseen hyvästä kohtelusta. Miten meillä opiskelijoita oikein kohdellaan? Onko yliopistomme uusliberalistinen johtamis-malli muuttanut organisaatiota jo niin, että opiskelijat(kin) tuntevat itsensä resurssiksi, jonka mittaaminen ja kilpai-luttaminen sekä toisiaan että muiden yliopistojen opiskelijoita vastaan on noussut sisältöjä tärkeämmäksi? Sivistysyliopistosta ei todella ole viime vuosina puhuttu.

"Oi, onnellinen, joka herättää
niitä voimia hyviä voisi!
Oi, ihmiset, toistanne ymmärtäkää,

niin ette niin kovat oisi!"

Kuinka sitten uuden yliopistolaitoksen puristuksissa pääsisimme lähemmäs sitä työnteon ja elämisen tapaa, jota ansiokkaasti tekstissäsi kuvaat, lähemmäs löytämisen ja jakamisen iloa? Kertomuksesi tutkijan (ideaali)työpäivästä koskettaa monessa kohtaa naisille ja yhä useammin myös miehille tuttua dilemmaa siitä, kuinka työ, arki ja ns. oma aika olisivat yhdistettävissä. Kiinnitin huomiota siihen, kuinka ne kulkevat tekstissäsi lomittain: keskusteleet lounaalla ensin työasiat, sitten kaunokirjallisuusvinkit; illalla valitset romaanin sijaan työartikkelin. Lomittain, mutta eivät päällekkäin.

Pohdin tätä jakoa omalla kohdallani jatkuvasti. Kulttuurimme opettaa meitä edelleen luterilaiseen työmoraaliin, jossa työ ja vapaa-aika on selvästi rajattu: ensin työ, sitten lepo. Samalla työ kehystetään raskaaksi ja epämiellyttäväksi, mutta tulos palkitsee raadannan. Ehkäpä akateemista työtä voisi tehdä toisin yrittämällä tarkoituksella häivyttää työn ja vapaa-ajan rajaa, kun akateeminen vapaus ainakin toistaiseksi sen sallii. Lopettaisimme edes teoriassa elämän jakamisen työhön ja vapaa-aikaan: lukisimme mitä milloinkin elämä eteen tuo, olkoon se Hustvedtia, Kirsi Kunnasta tai Merleau-Pontya, antaisimme ajatusten lentää ja katkaisisimme alkuunsa kaikki hyötyyn ja järkevään ajankäyttöön liittyvät ajatukset. Saisimmekohan samoja oivalluksia ja uusiakin, ellemme antaisi päänsisäisten rajojemme kahlita itseämme?

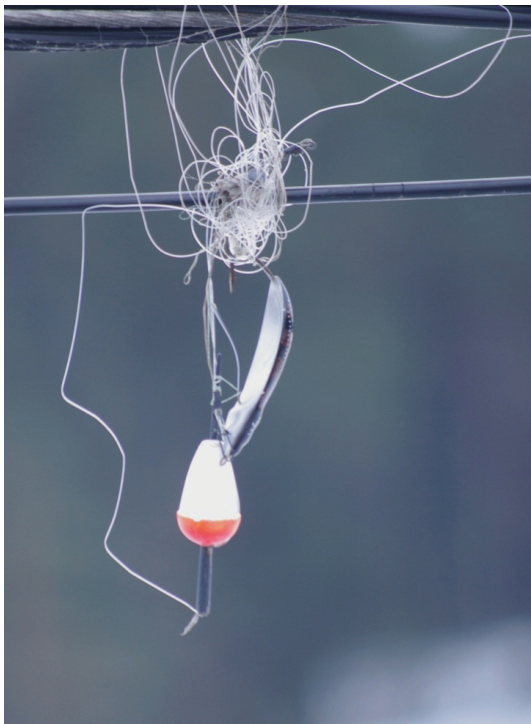
Mainitsemasi akateemisen ideaalityöntekijän malli painaa meitä väkisin kohti instrumentaalista ajattelua, emmekä pääse pakoon enempää koti- kuin työarjenkaan rutiineja, mutta ajatuksemme ovat meidän. Voimme ainakin yrittää kaataa keino-tekoisia, syyllisyyttä turhaan luovia raja-aitoja aina kun mahdollista, luottaen muiden samanmielisten tukeen. Mitä sanot, kollegani, kokeillaanko?

Iloa ja intoa toivottaen,

Mari

II Olenko toimiva mustekala?

Opettaja-tutkija jonglöörimustekalana

Tarja Toikka

Kuva: Mustekala on riippumaton kulttuurifoorumi. Sen tunnuksen motiivina on samansuuntainen ajattelutapa kuin tässä kirjoituksessa. Mustekala työntää lonkeroita kulttuurin eri viitekehyksiin, taide, politiikka, tutkimus, kritiikki, tai lonkerot kuvastavat näitä viitekehyksiä.

Johdanto

Tämä tarina kertoo työstäni jatko-opiskelijana, joka yrittää saada tutkimusaineistoa kootuksi ja tutkimusmenetelmiä testatuksi opetuksen yhteydessä. Olen ollut opettajana monialaisilla, usean korkeakoulun yhteisillä kursseilla, joilla on lisäksi ollut ulkopuolisia partnereita sekä liike-elämästä että kolmannelta sektorilta. Opetuksen ja tutkimuksen lisäksi monialaiset ja monikulttuuriset oppimisympäristöt laajenevat koskemaan eri toimijoiden mainetta, viestintää, taktiikkaa, politiikkaa ja käytäntöjä. Yhteiseen tekemiseen kytkeytyy paljon hiljaista tietoa, jota voi alkaa tunnistaa vain prosessin kuluessa ja siihen

osallistuessaan. Roolit tarkentuvat tai ne voivat johtaa konflikteihin. Tavoitteet voivat viedä partnereita eri suuntiin. Itseohjautuvissa verkostoissa muodolliset esimies-alaissuhteet eivät toimi, kuten eivät päde myöskään opettajien ja opiskelijoiden välillä. Vaan asiat tulisi sopia yhteisöllisesti. Neuvotteluille ei ole aikaa. Tekeminen ja tekemisen näyttäminen sekoittuvat. Moniin oppimiseen ja opiskelijatytytyväsyyteen liittyviin asioihin ei voi itse vaikuttaa.

Tuntuu siltä, että ammatti-identiteetti murenee näissä ympäristöissä. Mitä kaikkea pitäisi tietää ja osata, mikä riittäisi? Pohdin identiteettiäni kohdistuvia riskejä: tutkija en tunnu olevan, opettajaksi en tunnu ehtivän kehittyä, olin joskus suunnittelija, mutta taidot ovat ruostuneet, tietokoneohjelmien päivitykset vaihtuneet. Hahmotan tämän mietiskelyn avulla identiteettiäni hallinnan keinoja.

Opettaja jonglöörimustekalana

Millaiseen monialaiseen kakofoniseen ja intuition käyttöä edellyttävään toimintaympäristöön olenkaan ajautunut. Olen kuin jonglööri, joka heittelee palloja ilmaan tietämättä, kuka pallon nappaa, palaako se koskaan minulle vai häviääkö matkalle. Olen kuin sarjakuvan mustekala, joka lonkeroillaan pitelee haarukkaa, hammasharjaa, sähköporaa, ruuvimeisseliä, soppakauhaa ja sivellintä. Työvälineet vaihtuvat lennossa. Lonkerot huiskivat ilmassa ja pallot lentelevät joka suuntaan. Aina ei oikea väline osu oikeaan työvaiheeseen. Väännän ruuvia soppa-

kauhalla tai pesen hampaita porakoneella. Ehkä olenkin jonglöörimustekala, joka heittelee itseään eri rooleissa.

Tarkastelen asiaa esimerkin avulla. Olen opettaja-tutkija monialaisessa, monikulttuurisessa, yrityspartnerien kanssa yhdessä toteutettavassa opetus-tutkimus- ja tuotekehityshankkeessa. Olen pätkätyössä, jossa on riittämättömät resurssit. Päädyn tekemään paljon työtä talkoilla, koska opiskelijoilla on oikeus saada opetuksensa, vaikka opettajien työaika ei olekaan varattu tarpeeksi. Tuntiopettaja joustaa, kun viranhaltijat vetoavat kokonaistyöaikaansa.

Tilanteeni on aika tyypillinen. Olen päässyt tekemään jatko-opintoja, mutten onnistunut saamaan tutkimusrahoitusta kuin alkuvaiheen muutamaksi vuodeksi. Olen saanut tutkimukseni mielenkiintoiseen vaiheeseen, eikä minun ei tee mieli heittää tutkimustani kesken, vaikkei rahoitusta olekaan. Takaisin liike-elämään siirtyminen tietäisi hyvästejä akateemiselle työlle, johon olen päässyt sisään ja jonka verkostoja olen opettajana rakentanut monta vuotta. Olen kehittynyt pedagogina ja pidän opettamisesta. Yliopistopedagogiikan kehittäminen on alkanut tuntua minusta tärkeältä ja motivoivalta. Tuntuu, etten ole päässyt vielä tekemään niitä asioita, joihin olen panostanut paljon vaan vain yrittänyt selviytyä päivä kerrallaan. En halua vielä luovuttaa.

Olen tullut liike-elämästä 17 vuoden suunnittelijakokemuksen jälkeen. Minua motivoi halu kokeilla rajojani ja tarkoitukseni on ollut löytää uusi ura opetuksen ja tutkimuksen kontekstista.

Olen sen vuoksi hankkinut sisukkaasti ja systemaattisesti, aikaa ja vaivaa säästämättä pedagogista osaamista, tieto- ja viestintä-tekniologioitten opetuskäytön osaamista ja opetuksen laatutyön osaamista.

Minulle tarjoutui mahdollisuus suunnitella ja tuottaa sisällöltään ja toimintatavaltaan uudenlainen monialainen kurssi. Hienoa, tässä minulle tarjoutuu tilaisuus saada palkkaa ja saada kootuksi dataa, ja ehkäpä voin testailla tutkimusmenetelmiäkin. Lisäksi verkotun monipuolisesti. Mainiota, ajattelin ja suostuin valjastettavaksi kivireen eteen.

Jonglöörin pallot ovat metaforisesti eri rooleja, joihin minun pitää heittäytyä eri tilanteissa. Pallojen sijasta heittelen siis itseäni. Mustelmilta ei voi välttyä. Joskus lentäminen on hauskaa, kun pääsee korkealle ja näkee kauas. Nämä hetket ovat motivoivia. Siellä kaukana edessäpäin odottaa houkutteleva lopputulos, uudenlaisia pedagogisia käytäntöjä ja laadukasta tutkimusdataa. Mitä siitä, jos vähän sattuu ja eipä haittaa, jos kaikesta tehdystä työstä ei saakaan palkkaa. Olenpahan kehittämässä uutta ja kehittymässä itsekkin.

Eri rooleihin heittäytyminen – mureneeko minuus?

Käyn tässä läpi erilaisia rooleja, joihin olen pannut itseni likoon prosessin aikana: strategiapäällikkö, markkinatutkija, lakiasiain konsultti, tekijänoikeusjuristi, yliopiston maineen ja brändin hallinnan asiantuntija, yritysviestinnän ekspertti, projektipäällikkö, koulutussuunnittelija, opettaja, erityisesti ongelma-
perus-

taisen ja projektioppimisen saralta, tulevaisuuden tutkija, HR-päällikkö, ”Leelian lepotuoli”, tukihenkilö, tuutori, mentori, aktori, mediatuottaja, teksti- ja kuvatoimittaja, sosiaalisen median ja opetusteknologian asiantuntija, tutkimuspäällikkö, visualisti, muotoilija, tutkija, pedagogi. Monet roolit ovat samanaikaisia, eli useita palloja on pidettävä ilmassa ja itseä liikkeessä. Roolit ovat monesti keskenään tavoitteiltaan risti-riidassa.

Tämä esimerkkini on keksitty, mutta siinä ilmenevät asiat ovat totta. Osa on tapahtunut minulle, osa läheisille kollegoille. Keksitty kurssini tässä käsittelee seinäkkeiden tuotekehitystä, koska seinäkkeissä ilmenevät kaikki yleiset suunnitteluun liittyvät haasteet. Kurssi toteutettiin opiskelijoitten pienryhmissä, joita ohjasivat eri aineitten ja eri korkeakoulujen opettajat. Yrityspartnerit kävivät myös kurssilla jakamassa tietoa ja oppimistehtävät perustuivat yritysten toimeksiantoihin. Me ohjaavat opettajat autoimme oman erityisalamme kysymyksissä kaikkia ryhmiä.

Tutkijana minua kiinnostaa tuotteiden ja palveluitten kehitysprosessi monialaisena, monikulttuurisena käytäntönä. Seinäketeknologiat ovat muuttuneet viime vuosina valtavasti. On kehitetty uusia materiaaleja ja valmistusteknologioita. Kestävää kehitystä, elinkaariajattelua, kierrätettävyyttä on alettu arvostaa. Seinäkeyritykset korostavat ekologisuuttaan. Seinäkkeisiin upotetaan uudenlaista teknologiaa, antureita ja media-teknologiaa. Seinäkkeet ovat tulevaisuuden lupaavia vienti-artikkeleita, koska seinäkekonsepti muovautuu asiakastarpeen

mukaan. Seinäkkeitä saa kaiken kokoisina, värisinä, eri materiaaleilla, modulaarisina, kaikenlaisilla kiinnitysmekanismeilla, ulko- ja sisäkäyttöön sopivina, eri sääoloihin, eri akustisiin oloihin ja erilaisiin valaistuksiin sopivina. Maailmalla asuntoja tai työtiloja ei varustella niin valmiiksi kuin meillä Suomessa tehdään. Ja meilläkin trendi on tarjota asukkaille mahdollisuus muutella kotiensa pohjakaavaa elämäntilanteiden mukaan joustavasti. Lasten lähdettyä kodista voidaan poistaa lastenhuoneitten seinäkkeet. Työtiloja voidaan joustavasti muuttaa yrityksen henkilöstön tarpeitten mukaan. Seinäkkeiden palo- ja muuhun turvallisuuteen on panostettu, seinäke-standardit ja EU-tason direktiivit ohjaavat seinäketeollisuutta.

Strategiapäällikkö, markkinatutkija

Olen Taiteen ja suunnittelun korkeakoulun alumni ja liike-elämässä toimiessani totuin monialaiseen yhteistyöhön. Saatuani mielestäni nerokkaan seinäkekurssi-ideani lähdin testaamaan sitä. Tein kymmenien ihmisten haastatteluja seinäketeollisuuden eri tasoilla. Ravasin seinäkkeitä ja niiden komponentteja tuottavissa yrityksissä. Kävin seinäkekonferensseissa, seinäkemessuilla ja seinäketutkijatapaamisissa, luin seinäkkeistä kaiken mahdollisen.

Kun kentältä alkoi loistaa vihreä valo, siirryin edistämään asiaani omassa yliopistossani. Professorien tuen saaminen oli strategisesti tärkeää ja oli varottava astumasta kenenkään varpaille. Mihin opetusohjelmiin kurssi sopisi, ketkä opettajat olisivat motivoituneita lähtemään mukaan ja keitä tarvitsisin

osaamisen vuoksi, keiden esimiehet antaisivat suostumuksensa. Jouduin opiskelemaan yliopistomme strategiaa ja perustelemaan kurssi-ideaani strategisista lähtökohdista. En voinut ajaa asiaani aggressiivisesti vaan hiljaa hivutellen, suostutellen, sovitellen, houkutellen kuin seireeni.

Lakiasiaan konsultti ja tekijänoikeusjuristi

Seinäketeollisuuden edustajat lähtivät mukaan toteuttamaan seinäkekurssia. Mutta neuvottelujen muisteleminen saa vieläkin hien otsalleni. Vaikka yliopistomme lakimiehet auttoivat, olin helisemässä yritysten juristien lakimiesjargonia tavatessani. Eri partnereilla oli oma käsitteistö. Lisäksi kaikilla viidellä yrityspartnerilla oli erilaiset vaatimukset, tavoitteet ja toiveet suhteessa kurssin lopputuotoksiin. Joku halusi uusia ilmettään, joku testata uusia materiaaleja, ja joku toivoi apua tulevaisuuden kehitystarpeisiin. Salassapitoasioiden kanssa kävimme pitkää ”vääntöä”. En halunnut opiskelijoille salaamisen taakkaa vaan varmistaa vertaisoppimisen mahdollisuuden.

Sitten tulivat tietysti opiskelijoiden ja yliopistomme oikeudet ja velvollisuudet. Emme voi sitouttaa opiskelijoita viemään projekteja loppuun, koska emme ole opiskelijoiden työnantaja. Voimme vain toivoa parasta. Moni opiskelija lähteekin kesken kurssin mielenkiintoisempiin, rahakkaampiin töihin tai vaikkapa matkustelemaan. Näin kävi omallakin kurssillani. Liike-elämä odottaa opiskelijatyöltä samaa asennetta ja laatua kuin ammattilaisilta. Mutta emme voi näitä luvata. Miten välttää

kognitiivinen hirttäytyminen liiallisiin vaatimuksiin ja pitää opiskelijoitten oppimisoikeudesta huolta.

*Yliopiston maineen ja tunnettuuden hallinnan asiantuntija,
yritysviestinnän ekspertti*

Yliopistossamme ollaan tarkkoja keiden seinäkealan yritysten kanssa halutaan tehdä työtä. Yritysten tulee olla maineeltaan moitteettomia, mieluiten kansainvälisiä toimijoita. Mikä voi olla arvolupauksemme partnereille, entä mikä se olisi yliopiston sisällä. Mitä viestintäkanavia ottaisin käyttöön. Keitä viestinnän ihmisiä saisin mukaan tiedottamaan kurssista alkaen markkinoinnista ja päättyen loppugaalaan? Miten saan oikea-aikaista ja oikeanlaista viestiä maailmalle, kuka sitä tuottaa? Yliopistossamme on monia kanavia, painettuja lehtiä, wikejä, blogoja, twitter- ja word press-sovelluksia.

Maineen kannalta keskeinen kysymys oli myös opiskelijarekrytointi. Halusin kuoria kermat kakusta ja poimia rusinat pullasta. Halusin parhaista parhaat opiskelijat. Kurssit kilpailevat opiskelijoista. Näyttää siltä, että nykyisin opiskelijoille pitää kyetä tarjoamaan yhä houkuttelevampia ”herkkuja”, jotta he vaivautuvat paikalle: ulkomaanmatkoja, kansainvälisiä guruja, uusia laitteita ja ohjelmistoja, hauskaa ja värikästä toimintaa, joka näkyy Aallon mediassa ja näyttää vaikuttavalta CV:ssä. Kannatan opiskelijoitten kriittistä ajattelua ja kannustan etsiytymään persoonallisille opintopoluille. Mutta joskus kai-paan salaa ihan tavallisia ahkeria opiskelijoita, jotka tulevat

ajoissa opetustuokioihin, ovat kiitollisia opettajilleen eivätkä kritisoi kaiken aikaa.

Projektipäällikkö, koulutussuunnittelija, ongelma-perustaisen ja projektioppimisen pedagogiikan taitaja

Tarvittavien opettajakollegojen rekrytointi tuutoreiksi ilman riittäviä taloudellisia edellytyksiä oli oma lukunsa. Onneksi seinäkkeet kiehtovat monia kollegojani. Opettajana ja tutkijana huomasin pian, ettei minulla ole riittäviä kompleksisen projektin hallinnan taitoja. Masokistisesti vertasin omaa kursiani tutkimushankkeisiin, joissa on satakertainen budjetti ja hankehallintoa hoitamassa varta vasten palkattu ammattimainen projektipäällikkö. Kurssini ei saisi hoitua sen huonommin. Näin tietysti kävi.

Pelkään, että kursseja arvioitaessa kukaan ei muista katsoa eri kurssien erilaisia resursseja. Lisäksi koulutussuunnittelijana kompastuin heti eri korkeakoulujen erilaisiin oppimis- ja opetuskäsityksiin. Kurssini oli yliopiston yhteinen. Kuormittavuuden laskenta oli todella vaikeaa. Tiedän, että opiskelijat tekevät kauan sitä, mikä on heistä kivaa ja sitten voi tulla kiire tai aika loppua ennen kuin sovittu tuotos valmistuu. Kurssi tuntuu opiskelijoista kuormittavalta, vaikka olisin arvioinut työmääriä huolellisesti. Onneksi sain kootuksi opettajista hyvän tiimin.

HR-päällikkö, "Leelian lepotuoli", tukihenkilö, tuutori, mentori, aktori

Saatuani yliopistolta luvan ja pienen taloudellisen resurssin seinäkekurssin organisoimiseen, huomasin olevani henkilöstöpäällikön roolissa. Kaikkiin tehtäviin, luennot, asiantuntijuus, opettaminen, opiskelijaryhmien ohjaus, työpajojen harjoitustestareitten motivointi ja toimeksiannot näille, oli löydettävä tekijät. Vielä tarvittiin luvat ja opetus koneitten ja laitteiden käyttöön sekä pääsy materiaalivarastoihin. Eri toimijoita oli saatettava yhteen. Tiimihenkeä oli luotava ja ylläpidettävä. Aikaa oli jo kulunut vuosi, ja tutkimustyöni oli tämän ajan hyllyllä. Joskus juttelin kollegan kanssa tutkimuksesta ja se lisäsi ahdistustani. Saankohan tästä mitään aineistoa tutkimukseeni, mietin usein. Olinko tehnyt urani kannalta kohta-
lokkaan virheen lähtiessäni kehittämään seinäkekurssia. Opetus tai sen kehittäminen ei meritoi tutkijaa. Mikä minut tähän oikein ajoi?

Henkilöstöasioissa törmäsin jatkuvasti ihmisten tarpeeseen purkaa sydäntään ja tilittää tuntojaan suhteessa työhönsä. Olen hyvä kuuntelija ja päädyin kollegojen "Leelian lepotuoliksi" vaikka itselläni oli erityisen ahdistavaa. Kuuntelin tuntitolkulla eri ihmisten vuodatuksia, ymmärsin ja kannustin heitä. Tästä tukihenkilön roolista ei puhuta, eikä siitä makseta, mutta uskon, että monen työtoverin työkyky parani.

Halusin, että kurssillani käytetään opetusteknologiaa ja sosiaalista mediaa. Halusin kurssini käyttävän modernia sulautuvaa oppimista. Opiskelijoitten oli määrä tuottaa ajantasaista aineistoa asiakkaidensa luettavaksi web-sivustolle, ja näin he samalla oppisivat kätevästi yritysviestintää. En ole näiden sometu-välineitten käytön mestari, mutta haluan oppia. Minusta oli erinomainen idea laittaa opiskelijat sekä kirjoittamaan reflektoivaa oppimispäiväkirjaa että laatimaan toisesta näkökulmasta yrityspartnereille viestintää.

Mediaa kyllä syntyi. Serverille ilmestyi pikapikaa satojen valokuvien arkisto. Opiskelijat ja opettajat kuvasivat ahkerasti työskentelyä ja sen tuloksia. Mutta kuvat ilman metadataa; kuvaaja, kuvaustilanne, kuvissa olevat ihmiset, asiat tai ilmiöt jne. eivät ole paljon arvoisia, ainakaan tutkijalle. Kenenkään työhön ei kuulunut kuva-arkiston hoitaminen. Muistelin haikana, kuinka kustannusyhtiössä toimiessani kollegoina oli kuvatoimittajia. Yritin turhaan vaatia opiskelijoilta kuviin liittyvää tietoa. Kuvien julkaisuoikeudet olin kyllä neuvotellut opiskelijoilta tutkimus- ja opetuskäyttöä varten. Yllättäen kuvien käyttöä rajoittivat myös yrityspartnereitten toiveet olla laittamatta konseptien kuvia jakoon. Seinäkekonsepteja ei näet saanut näyttää kilpailijoille. Tämä vaatimus tuli ”puskasta”.

Minusta tuli yllättäen myös web-sivuston ylläpitäjä, koska minä olin ainoa, jolle annettiin yliopistosta sivuston päivitysoikeus.

Tämä perustui johonkin mystiseen käytäntöön, jota perusteltiin tietoturvalla. Olisin halunnut päivitysoikeuden opettajakollegoille ja erityisesti kaikille opiskelijoille, mutta nyt he lähettivät tekstinsä minulle ja kopioin ne web-sivulle. Jouduin sitten vähän väliä käymään korjaamassa teksteistä kirjoitusvirheitä ellen tehnyt oikolukua ja editointia ennen päivitystä tai siitä huolimatta. Sain myös kasan kuvia, joista opiskelijat olettivat minun valitsevan. En ollut kaikkien ryhmien käyttämistä tekniikoista ja materiaaleista ollenkaan tietoinen, enkä ymmärtänyt lainkaan, mitä kuvissa oli. Kuvatoimittajan työ oli mahdottomuus.

Opiskelijat eivät halunneet käyttää yhteistä verkko-oppimisympäristöämme, Moodlea, kuten olimme sopineet. Opiskelijaryhmien ja näitä ohjaavien opettajien kanssakäyminen siirtyi pian sähköpostitse tehtäväksi. Vertaisoppiminen ja yhteisöllinen tiedonrakentelu tyssäsi. Opiskelijaryhmiä kiinnosti vain oma seinäke, muista viis. Monialaisen ryhmän yhteisöllinen työskentely oli minun tutkimukseni aihe. Datan tuottaminen aiheesta lakkasi.

Opettajatkaan eivät käyttäneet Moodlea. Olin luullut, että se on itsestään selvästi kaikille mieluinen väline, mutta osa opettajista inhosi sitä. Verkkoympäristön käyttöä motivoi tarve koota prosessin vaiheita talteen. Kurssista toivotaan pitkäikäistä. Kopioin omat kommenttini sähköposteista myös verkkoympäristöön. Mietin onko oikein kopioida opiskelijoiden sähköposteja ja luovuin ajatuksesta, koska se ei olisi eettisesti oikein.

Mietin, miksiköhän opiskelijat eivät noudata yhteisiä sopimuksia.

Tutkimuspäällikkö, visualisti, muotoilija, tutkija, pedagogi

Yritin tosissani miettiä mitä tutkimusaineistoa hanke tuotti. Saldo näytti pieneltä. Käytin opetuksessani ja tutkimuksessani visuaalisen suunnittelun keinoja ja vedin opiskelijoille seinäke-
liiketoimintaan liittyviä luovia työpajoja. Opiskelin kaiken aikaa muotoilun teoriaa ja käytäntöjä, erityisesti kestävästä kehitystä, joka oli vastuualueeni monialaisessa opettajatiimissä. Pedagogisille kyvyilleni oli paljon käyttöä sekä opettajien kesken että oppimistuokioiden suunnittelussa. Oppimisprosessien suunnittelu, ohjaaminen, arviointi ja opiskelijoiden saama palaute oli kaikki suunniteltava. Mitään ei tapahdu itsestään. Pedagoginen kehittäminen kiinnostaa opettajia eri tavalla, eikä meillä ollut yhteistä visiota tällaisesta monimuoto-opetuksesta.

Jälkeenpäin ihmettelen, miten pedagoginen kehittäminen, jota kukaan ei ole tilannut, auttaa tai haittaa uraa? On päivänselvää, että heti kun tutkija poikkeaa tutkimuksesta opetuksen puolelle, tutkimus hidastuu. Usein kokeelliset kurssit kuitenkin lähtevät tutkijoitten aloitteesta, kun nämä haluavat testata opiskelijavoimin uusia käytäntöjä, materiaaleja, tehdä prototyypp-
pejä tai kehittää tutkimusmenetelmiä tai liiketoimintakonsepteja.

On lohdullista huomata, että monialaista projektimuotoista opetusta on tutkittu paljon. Minulla on siis toivoa, että voin löytää ahdistukseeni apua tutkimuksesta ja kuka ties myös itse osallistua keskusteluun.

Ota koppi

Olen nyt heittänyt kaikki pallot ilmaan. Ota sinä muutamasta pallosta koppi ja ajattele opettajaa jonglöörimustekalana.

**Kirje Tarjalle:
Ammatti-identiteetti
itseohjautuvissa verkostoissa**

Mikko Jalas

Hei Tarja! Kiitos mustekala-kirjoituksestasi. En tiedä juuri mitään mustekaloista, mutta opettaja-tutkijan kyllä tunnistan. Olen itse majaillut opetuksen, tutkimuksen ja maailmanparantamisen välimaastossa kauppakorkeakoululla jo yli kymmenen vuotta. Välillä maitohappo iskee lonkeroihini enkä tahdo jaksaa tehdä työtäni niin, että voisin olla siihen tyytyväinen. Joskus nautin työn virrasta: tekstin naputtelusta tai luentokalvojen kokoamisesta. Toisinaan on myös niitä pieniä suvantopaikkoja, joista voi saattaa uusia ideoita liikkeelle. Minun elämässäni opettajana kehittyminen sijoittuu noihin suvantopaikkoihin ja tapahtuu vahingossa vailla selkeää määränpäättä.

Mustekala tuo minulle ensimmäisenä mieleen jotain pelottavaa. Se on sarjakuvien arvaamaton ja äreä mustekala, joka vaanii ja nappaa saaliitaan. Jonglöörimustekala on kuitenkin aivan muuta. Se on sinun kirjoituksessasi yritteliäs monitaitaja, joka huhkii hyväntahtoisesti monella eri rintamalla.

Kirjoituksesta minulle tulee mieleen, että harrastat erilaisia ammatillisia rooleja. Harrastajat arvostavat omaa toimintaansa

ja pyrkivät kehittymään siinä. He eivät ole työhönsä leipään-tyneitä, vaan innostuneita siitä; eivät ehkä alansa aivan parhaita, mutta oikea asenne korvaa kaikki mahdolliset puutteet. Teet aloitteita voimatta mitenkään tietää, mihin ne johtavat tai mitä ne edes sinulta itseltäsi vaativat. Tämä on yritteliäisyyttä ja rohkeutta saattaa asioita alkuun ja nauttia menosta, maisemista, ammattikuvista ja tehtäväkentistä niiden vilahdellessa ohi.

En ihmettele, jos ammatti-identiteettisi tuntuu murenevan. Sinähän olet moniammatilainen. Jutun juoni lienee ehkä juuri siinä, että jonglöörimustekalaa ei työpaikalla saisi jättää yksin. Ammattikuvilla leikittelevä tai niiden monimuotoisuuteen sotkeutuva yksittäinen ihminen tarvitsee tukea työyhteisöstään. Mitä kirjoituksesi kertoo työpaikastasi? Jos työpaikka ei kannusta olemaan sitoutunut omaan työhön, kannustaako se edes tekemään aloitteita. Ovatko sitoutuminen ja aloitteen tekeminen toistensa vastakohtia. Eivät tietenkään. Ongelma piilee muualla.

Yritteliään monitaitajan ammatti-identiteetin kannalta on hankalaa, että 'työpaikkamme' ovat muuttumassa sinun nimeämiksi 'itseohjautuviksi verkostoiksi'. Työpaikka ja työyhteisö, jota jonglöörimustekala eniten kaipaasi, katoaa hänen ympäriltään kun työ sijoittuu verkostoihin. Jos itseohjautuvissa verkostoissa ei ole esimiehiä, he eivät voi hallinnollisilla päätöksillä kannustusta jakaa. Ylipäätään verkostoihin sijoittuva työ näyttää kaikista yhteyksistään huolimatta yksinäiseltä yksityisyrittäjyydeltä.

Minulla ei ole ratkaisua mustekalan ongelmaan: kuinka jaksaa ja osata toimia työmme edellyttämällä moninaisilla toimintakentillä. Mustekala-metafora voisi kuitenkin auttaa tässäkin. Tiedätkö miten mustekala liikkuu vedessä? Jos se on sukua meduusoille, sen liike on symmetristä. Jokainen lonkero ja uloke liikkuu samanaikaisesti ja vain niiden yhteisvaikutuksena syntyy veden liike, joka liikuttaa mustekalaa. Voisiko tästä saada ajatuksia oman työnsä hallintaan? Työpaikkamme ja etenkin niitä korvaavat verkostot kannustavat meitä olemaan aloitteellisia, osallistumaan useisiin hankkeisiin ja jakamaan osaamistamme mahdollisimman monien kanssa. Näin hajallaan oleva ihminen liikkuu ja saavuttaa organisaatiossa asioita korkeintaan niin, että joku toinen tarttuu kiinni lonkerosta ja nykäisee mukaansa. Omaehtoinen liike edellyttää toiminnan koordinoitua ja monien raajojen yht'aikaista ja samansuuntaista työskentelyä. Meduusat eivät huiski työkaluilla, ne uivat.

Mustekalaksi olet hyvin kehittynyt yksilö. Olet sitoutunut jatko-opintoihisi, arvostat pedagogista tehtävääsi ja kehität itseäsi. Nämä asiat tuntuvat jäsentävät mustekalan huhkimista. Minusta tilanteesi näyttää siis henkilökohtaisella tasolla hyvältä. Se, että on sitoutunut työhönsä ja arvostaa sitä, on edellytys työssä jaksamiselle. Tosin, ymmärrän hyvin, että institutionaalinen tilanteesi on raskas. Toivottavasti saat ansaittua tukea niiltä, joihin oma työsi kohdistuu. Naiivina ihmisenä luotan siihen.

Minäkö toimintatutkija?

Meri Jalonen

Johdanto

Olen tottunut määrittelemään tutkimustyötäni ja osallisuuttani tutkijayhteisöissä tutkimusaiheideni kautta. Yhteistyössä eri taustoista tulevien ja eri aloilla toimivien tutkijoiden kanssa olen kuitenkin huomannut, että oma tutkimusote vaikuttaa merkittävästi siihen, miten tutkittavaa ilmiötä lähestytään ja miten sitä pyritään kuvaamaan ja selittämään. Vähitellen olen alkanut ajatella itseäni toimintatutkijana, joka näkee tutkimukseen osallistuvat ihmiset tärkeässä roolissa tutkimusprosessissa. Toimintatutkimuksen tavoitteena on uuden tiedon tuottamisen lisäksi kehittää tutkimuskohteena olevaa toimintaa (Heikkinen ym. 2006). Tässä käytännön toiminnan muuttamisessa olennaista on tutkittavien osallistuminen tutkimusprosessiin (Kuula 1999). Käytännön edustajat nähdään tasavertaisina tutkimusprosessin toimijoina, vaikka osallistumisen aste vaihtelee erilaisissa toimintatutkimuksissa. Esimerkiksi Greenwoodin ja Levinin (1998) kuvailemassa 'pragmaattisen toimintatutkimuksen' otteessa käytännön toimijat ovat "kanssatutkijoita".

Toimintatutkijat toimivat tutkimus- ja kehittämistyössään yliopiston ja yritysmaailman tai kansalaisyhteiskunnan rajalla, joten heidän työhönsä kohdistuu niin akateemisia kuin käytännöllisiä odotuksia. Yliopistot työnantajina odottavat tieteellisiä tuloksia lähinnä julkaisujen muodossa. Tutkimushankkeisiin osallistuvat organisaatiot taas tietoa ja työkaluja oman toimintansa kehittämiseen. Toimintatutkimuksen metodikirjallisuus asettaa omia normatiivisia vaatimuksiaan tutkijoiden toiminnalle painottaen osallistuvan tutkimusprosessin rakentamista organisaatioiden kanssa (Kuula 1999). Toimintatutkijat siis toimivat erilaisten odotusten ristipaineissa.

Lukemani toimintatutkimuskirjallisuuden normatiiviset vaatimukset ovat saaneet minut miettimään, missä määrin voin kutsua omaa tutkimustani toimintatutkimukseksi. Esseessäni tarkastelen siksi toimintatutkimuksen kirjoitusten ehdottamaa tutkijuutta ja pohdin, miten olen omassa työssäni pyrkinyt ratkaisemaan toimintatutkimuksessa kohtaamiani tilanteita. Näin tutkin, miten toimintatutkimuksen periaatteet näyttäytyvät omassa toiminnassani. Lopuksi pohdin, millainen toimintatutkija tämän perusteella olen ja millaiseksi haluan pyrkiä.

Tutkijaksi toimintatutkimuksessa

Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa on ollut minulle luonteva tapa toimia yhteistyösuhteissa tutkittavan organisaation tai yhteisön kanssa. Aloitin tutkimustyön diplomi-työntekijänä tutkimushankkeessa, jossa kartoitettiin, millaista tietoa erilaisten valmistavan teollisuuden yritysten tuotanto-

prosesseissa tarvitaan. Ohjaajallani on pitkälinen kokemus erilaisista toimintatutkimushankkeista. Hänen tuellaan ja hänen esimerkkiään seuraamalla tavallaan ”kasvoin” yhteistoiminnalliseen työskentelytapaan yritysten kanssa. Toimintatutkimuksen demokraattiset periaatteet myös vastasivat omaa käsitystäni, että erilaisilla ihmisillä on oman asiantuntemuksensa ja kokemuksensa kautta arvokasta tietoa niin tutkimuksen kuin organisaation toiminnan kehittämisen kannalta. Samoin minusta oli tärkeää, että tutkimukseen osallistuvilla on käsitys sen tavoitteista ja toimintatavoista, jotta he voivat osallistua niiden määrittelyyn.

Jo diplomityötä kirjoittaessani minua kuitenkin pohditutti, missä mielessä voin kutsua tekemäämme tutkimustyötä toimintatutkimukseksi. Helpotuin, kun Heikkisen ja Jyrkämän (1999) mukaan mikä tahansa ihmisen sosiaaliseen toimintaan kohdistuva tutkimus voidaan laajassa mielessä ymmärtää toimintatutkimukseksi, jos se käy vuoropuhelua kohdeyhteisönsä kanssa ja vaikuttaa sen toimintaan. Pystyin sanomaan tutkimuksen täyttävän nämä löyhät kriteerit, vaikkei se varsinaista kehittämistyöskentelyä käsittänytkään.

Olen alkanut ajatella itseäni toimintatutkijana vasta viimeisen parin vuoden aikana, kun olen työskennellyt ensimmäistä kertaa hankkeessa, jossa on toteutettu varsinainen kehittämisprojekti. Hankkeessa pääsin suunnittelemaan ja toteuttamaan kehittämisprosessia kahdessa yrityksessä. Tämän hankkeen kokemukset ovat innoittaneet minua perehtymään tarkemmin toimintatutkimuskirjallisuuteen ja pohtimaan han-

ketta toimintatutkimuksen kentässä. Näiden kokemusten kautta voin peilata toimintatutkijuuttani kirjallisuuden kuvaamiin toimintatutkimuksen periaatteisiin.

Toimintatutkimus – periaatteita ja käytännön toimintaa

Arja Kuula (1999) osoittaa toimintatutkimuksen metodikirjallisuuden ja toimintatutkijoiden omaa toimintaansa pohtivien kirjeiden tarkastelun kautta, että metodikirjallisuuden asettamat normatiiviset vaatimukset näyttäytyvät ristiriitaisina tutkijoiden käytännön työssä. Olen itsekkin törmännyt tähän problematiikkaan yrittäessäni hahmottaa omaa tutkimustyötäni toimintatutkimuksena. Lukiessani toimintatutkimuskirjallisuutta minusta on välillä tuntunut, etten voi saavuttaa toimintatutkijalle asetettuja vaatimuksia. Toisaalta jotkin kirjallisuudessa esitetyt käsitykset esimerkiksi tutkimuksen tieteellisyydestä ovat vaikuttaneet liian yksinkertaisilta.

Kuulan (1999) tunnistamat toimintatutkimuksen tekemisen dilemmat ja ristiriidat auttavat hahmottamaan omaa tapaani olla toimintatutkija. Käsittelen ristiriidoista kolmea: tavoitteita muuttaa tutkittavaa toimintaa, odotuksia toimintatutkijan asenteita ja persoonaa kohtaan sekä toimintatutkimuksen suhdetta tieteeseen. Nämä metodikirjallisuuden esittämät periaatteet näyttäytyvät Kuulan tutkimuksessa ristiriitoina toimintatutkijoiden työssä heidän kokiessaan etteivät he pysty toimimaan niiden mukaisesti. Ristiriitaisinakin nämä periaatteet ovat Kuulan mukaan keskeisiä niin toimintatutkijoiden identiteetille kuin toimintatutkimuksen itsemäärittelylle. Tutkin

näitä periaatteita suhteessa omaan toimintaani ja tavoitteisiini tutkimus- ja kehittämishankkeessa, jonka aineiston pohjalta olen tekemässä väitöskirjaani.

Käytäntöjen muuttaminen

Toimintatutkimus tähtää tutkimuskohteen käytäntöjen muuttamiseen tutkijoiden ja tutkimuksen osallistujien yhteistyönä (van Beinum 1999). Toimintatutkijat pyrkivät demokratisoimaan tiedon tuottamisen prosessin: tutkijat ja tutkimukseen osallistuvan yhteisön jäsenet yhdessä määrittelevät tutkimus- ja kehittämiskohteet, luovat olennaista tietoa niihin liittyen, toteuttavat tutkimusta erilaisilla menetelmillä, toteuttavat muutoksia ja tulkitsevat niiden tuloksia (Greenwood ja Levin 1998). Toimintatutkimuskirjallisuudessa painotetaan sitä, miten osallistuminen tällaisiin muutosprosesseihin eroaa ”tavanomaisesta” tutkimuksesta: toisten ihmisten toiminnan objektiivisuutta tavoittelevan tarkastelun sijaan tutkija kehittää heidän toimintaansa heidän kanssaan.

Kuulan (1999) tutkimuksen mukaan toimintatutkijoiden keskeisin ongelmien ja pettymysten lähde on se, ettei tavoiteltuja muutoksia saada aikaan. Erityisesti tutkijat kamppailevat oman osallistumistapansa kanssa: miten saada aikaan muutoksia toimimalla itse taustalla, kun osallistujat kuitenkin odottavat tutkijan toimivan asiantuntijana (Kuula 1999). Toimintatutkimusprosessin demokraattisuus kun edellyttää, että osallistujat vähitellen ottavat kehittämisprosessin haltuunsa (Greenwood & Levin 1998).

En itse ole ajatellut, että tässä esseessä käsittelemässäni hankkeessa olisi ollut tavoitteena muuttaa yhteistyöyritysten toimintaa. Yhteistyön kohde hankkeessa oli mielestäni avoimempi: tarkoituksena oli muodostaa toimintaa ohjaavia konsepteja, jotka ulottuisivat arkipäivän työhön yritysten verkostossa oppimista tukevien välineiden ja käytänteiden avulla. Mitä nämä kutsumamme oppivat tuotantokonseptit voisivat olla, ei ollut tiedossa vielä yhteistyön alussa, vaan käsitys niistä rakentui tutkimusprosessin aikana (ks. Jalonen & Pulkkis 2012). Yhteistyöprosessi hankkeessa vastaa Greenwoodin ja Levinin (1998) luonnehdintaa toimintatutkimuksesta sekä tapana tuottaa konkreettisia ja toivottuja tuloksia osallisille että tiedontuottamisen prosessina, joka tuottaa oivalluksia sekä tutkijoille että osallistujille. Tämä hanke tuotti yritysten edustajille uudenlaisia käsitteellisiä välineitä oman toimintansa kehittämiseen ja meille tutkijoille sekä materiaalia että käsitteellisiä valmiuksia oppivien tuotantokonseptien viitekehyksen ja siihen perustuvan tuotantokonseptien kehittämisprosessin jatkokehittämiseen.

Toki me tutkimusryhmässä keskustelimme siitä, missä määrin näimme yritysten toiminnan muuttuneen ja mikä osuus meillä näissä muutoksissa mahdollisesti oli. Meillä oli ajatuksia esimerkiksi siitä, miten toivoisimme yritysten edustajien ottavan verkostonsa muut yritykset tasavertaisempina kumppaneina mukaan toiminnan kehittämiseen. Emme kuitenkaan syyttäneet itseämme siitä, että tällaista kehitystä ei hankkeen päättyessäkään selvästi näkynyt. Meille merkittävää oli se, että pystyimme yritys-yhteistyön avulla rakentamaan käsitystä

oppivista tuotantokonsepteista. Ehkä hankkeen orientaatio onkin Kuulan (1999) ehdottama ”tutkimuksellinen” toimintatutkimus, joka ottaa kehittämisprosessin aineistoksi huolimatta siitä, missä määrin tavoiteltu muutos toteutui.

Toimintatutkijan persoona

Jotta toimintatutkija voisi mennä mukaan tutkittavaan käytäntöön ja osallistua sen muuttamiseen, häneltä vaaditaan erityisiä taitoja. Metodikirjallisuudessa tutkijalta edellytetään myös sopivaa persoonaa joka ”haluaa, tahtoo ja kykenee tekemään toimintatutkimusta” (Kuula 1999, 208). Tutkijan tulee samanaikaisesti sekä tulla lähelle tutkittavia että pitää etäisyyttä. Van Beinum (1999) toteaa tämän edellyttävän tutkijalta huomattavaa ”kypsyttää”, sillä ymmärtääkseen toista ”sisältä päin” tutkijan täytyy ottaa käyttöön oma elämäkokemuksensa sopivalla tavalla. Hänen mukaansa kuka tahansa yhteiskuntatieteilijä ei ole sovelias toimintatutkimukseen luonteenpiirteidensä puolesta. Greenwood ja Levin (1998) ehdottavat, että toimintatutkijan tulisi olla ”ystävällinen ulkopuolinen”: valmentaja, joka auttaa tutkimuksen osallistujia parantamaan taitojaan, kykenee arvostamaan toisten ihmisten taitoja, ja on halukas ottamaan vastuuta projektin onnistumisesta tai epäonnistumisesta.

Olen itse huomannut, kuinka läheinen yhteistyö yrityksissä toimivien ihmisten kanssa johtaa myös tunnesiteeseen. Meidän tutkimusryhmässämme tämä näkyi kiinnostuksena näitä yrityksiä kohtaan, ilona niiden menestyksestä ja ajoittain ihailuna

yrittäjien työskennelevien taitavuudesta. Koen itse tärkeäksi sellaisen suhteen saavuttamisen yhteistyökumppaneihin, että he kokisivat minun ymmärtävän ja arvostavan työtään. Kokemukseni mukaan tämä näkyy esimerkiksi siinä, millaisia kysymyksiä ja arvioita osaan esittää – pyrin niillä myös osoittamaan hahmottavani mistä yrityksen toiminnassa ja eri tehtävissä on kyse ja pystyväni käyttämään samaa terminologiaa. Tämän läheisyyden lisäksi pyrin pitämään etäisyyttä esimerkiksi tarkastelemalla yritysten työntekijöiden suhteita toisiinsa ja verkoston yhteistyökumppaneihin. Lisäksi kiinnitin huomiota siihen, missä määrin yritysten edustajat puhuivat toimintansa ekologisuudesta tai ottivat esimerkiksi energiankäytön huomioon työssään – yritysten tuotteita kun markkinoitiin ekologisia arvoja painottaen.

Toisaalta pidän tasavertaisuutena sitä, että tutkimukseen osallistuvat voivat itse määritellä, mistä he haluavat tutkijoille kertoa ja milloin. Tässä prosessissa interventiotilanteet kuten työpajat olivat virallisia, sovittuja tiloja neuvotteluhuoneessa ja tutkijoiden ylläpitämissä rakenteissa (nauhoitettuina), kun taas niiden lomassa toisissa tiloissa pidetyt kahvitauot olivat epävirallisempia. Niinpä näissä eri tilanteissa pystyi käsittelemään asioita eri tavalla. Joskus tähän dynamiikkaan ei kuitenkaan tule kiinnitettyä huomiota, vaan osallistujat osoittavat tuntevansa puhuneensa ”sivu suunsa”. Tällainen tunne minulle jäi eräästä haastattelusta, jossa uskalsin kysyä taannoisesta epäonnistuneesta projektista ja osoitin asian kiinnostavuuden tekemällä muistiinpanoja osallistujien kertoessa. Hetki oli ohimenevä mutta silti minua kadutti – en halua

osallistujien ajattelevan, että heistä nyhdetään tietoa, vaan osoittaa miten kiinnostavia tutkimuksen kannalta heidän mielestään ehkä merkityksettömätkin asiat ovat.

Toimintatutkimus akateemisena tutkimuksena

Toimintatutkimuskirjallisuudessa toistuva teema on lähestymistavan määrittely suhteessa akateemiseen tutkimukseen (Kuula 1999). Esimerkiksi Greenwood ja Levin (1998) vertaavat toimintatutkimusta "tavanomaiseen" yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen, jota heidän mielestään tehdään irrallaan todellisesta elämästä. Toimintatutkimuskirjallisuudessa esiintyvä vastakkainasettelu interventionistisen tutkimuksen ja perinteisen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen välillä perustuu kuitenkin Kallebergin (1995) mukaan kapeaan käsitykseen yhteiskuntatieteistä. Kalleberg muistuttaa, että toimintatutkimuksen sisältä voi löytyä enemmän eroja lähestymistapojen kesken kuin verrattuna yhteiskuntatieteisiin yleisesti.

Kuulan (1999) mukaan monet toimintatutkijat pitävät tutkimustaan yhtä aikaa sekä moraalisesti ylevämpänä että tieteellisesti alempana kuin akateemista tutkimusta. Kallebergin (1995) mukaan keskustelu toimintatutkimuksen tieteellisyydestä johtuu yhtäältä kapeasta käsityksestä akateemiseen työhön kuuluvista tehtävistä ja toisaalta erilaisista tiedekäsityksistä joiden kriteereillä toimintatutkimusta on arvioitu. Kalleberg erottaa tutkimuksen tekemisen (science) ja ammattimaisen työn (profession) kuten kehittämisen toisistaan

katsoen molempien tehtävien kuitenkin kuuluvan akateemisen (sosiologisen) työn piiriin. Hänen mielestään toimintatutkimuksen pitäisi täyttää ”pehmeän” tieteenmääritelmän kriteerit, tutkimusprosessin systemaattisen dokumentoinnin ja tutkimustulosten tieteellisen julkaisun.

Toimintatutkimuksesta kirjoitettaessa tavataan korostaa, että tutkimuksen tulee yhdistää teoria ja käytäntö. Tällä kuitenkin pääasiassa viitataan siihen, miten kehittämisprosesseissa hyödynnetään tutkimustietoa käytännön ongelmien ratkaisemiseksi (van Beinum 1999, Greenwood & Levin 1998). Sen sijaan kirjallisuudessa annetaan vain vähän esimerkkejä siitä, miten toimintatutkimukset voivat tuottaa hyödyllistä tietoa kehittämisprojektin ulkopuolisille. Gustavsenin (2001) mukaan teoriaa ei voida suoraan soveltaa käytännön toiminnassa, sillä teorian luominen ja käytäntöjen kehittäminen ovat eri toimintaa ja niiden yhteensovittamiseksi tarvitaan ”välittävä diskurssi” (mediating discourse). Tällaisia diskursseja varmasti tarvitaan, jos halutaan kehittää Eikelandin ja Nicolinin (2011) luonnostelemia käytäntöperusteisia teorioita. Heidän ehdottamansa tutkimuskäytännön tehtävänä olisi auttaa käytännön edustajia tekemään käytänteitään näkyväksi, minkä pohjalta nämä voisivat kehittää uudenlaisia toimintatapoja.

Olen itse tekemässä väitöskirjaa, jonka aineisto on tuotettu toimintatutkimusprosessissa. Tutkimushankkeemme perustui meidän tutkijoiden hahmotteleman käsitteen, oppivien tuotantokonseptien, rakentamiselle. Tälle käsitteelle haettiin merkityksiä tarkastelemalla yhteistyöyritysten toimintaa yhdes-

sä niiden edustajien kanssa. Itse tutkimus- ja kehittämisprojektit pyrimme kuitenkin rakentamaan yrityksille olennaisten kysymysten varaan. Hankkeen lähtökohta ei siis ollut käytännöllisen ongelman ratkaiseminen, vaan tutkijoiden ehdottaman käsitteen ottaminen kehittämissyhteistyön pohjaksi. Yritykset kuitenkin pystyivät tunnistamaan ehdottamiemme näkökulmien merkityksen omassa toiminnassaan ja me tutkijat pyrimme koko prosessin ajan rakentamaan käsitteitämme yritysten toiminnan analysoinnin pohjalta. Koko tutkimus- ja kehittämisprosessi, mukaan lukien tutkimusryhmämme ja yritysten edustajien vuorovaikutus, on minulle tutkijana aineistoa, jota voin tarkastella erilaisista näkökulmista. Olen alkanut analysoida sitä sekä organisaatiotutkimuksessa käsiteltävän ilmiön, rajakohteiden (boundary objects), että toimintatutkimusprosessin kautta. Tutkimushankkeessa on siis tuotettu ainakin ituja tieteelliselle tiedolle ja tässä tiedon tuottamisessa yhteistyö yritysten kanssa on ollut tärkeää.

Minunlaiseni toimintatutkija

Tässä esseessä olen käsitellyt suhdettani toimintatutkimukseen tarkastelemalla omaa toimintaani tutkimus- ja kehittämis-hankkeessa toimintatutkimuskirjallisuuden valossa. Millainen toimintatutkija tämän perusteella siis olen ja millaiseksi tutkijaksi haluan pyrkiä? Tässä pohdinnassa hyödynnän käytännöllisen toiminnan viitekehystä (mm. Räsänen 2008, 2009). Tarkastelen viitekehysten neljän peruskysymyksen kautta tutkijuuttani toimintatutkimuksessa: (1) kuinka yritän tehdä työni, (2) mitä yritän työssäni saada aikaan ja saavuttaa,

(3) miksi pyrin näihin tavoitteisiin, näillä keinoin ja (4) kuka uskon olevani toimiessani tällä tavalla.

Olen tässä tekstissä antanut esimerkkivastauksia ensimmäiseen kysymykseen ”miten työtäni teen”. Yhteenvedona voisin todeta, että pyrin toimimaan toimintatutkimuksen periaatteiden mukaisesti suhteessa tutkimuksen osallistujiin. Kuitenkaan käsittelemässäni tutkimushankkeessa lähtökohtana ei ollut yrityslähtöisen ongelman ratkaiseminen tai yhteisön aseman parantaminen, vaan tutkijoiden ehdottama käsite. Tutkimusyhteistyössä yritysten kanssa keskeistä oli sopiminen ja neuvottelu tutkimuksen tavoitteista ja toteuttamistavoista koskien muun muassa kehittämiskohteiden määrittelyä.

Myös toisen kysymyksen, toimintani tavoitteiden, tarkastelu on tekstissäni ainakin jossain määrin näkyvillä. Tähtään tutkimuksellani sekä tieteellisen että käytännöllisesti relevantin tiedon tuottamiseen yhdessä tutkimuskumppaneiden (niin akateemisten kuin yritysten edustajien) kanssa. Olen tekemässä väitöskirjaa ja toivon sen myötä oikeuttavani toimintani akateemisessa yhteisössä, jonka jäsen olen jossain määrin ollut jo lähes seitsemän vuotta.

Kolmanteen kysymykseen toimintani motiiveista on vaikea vastata. Miksi olen töissä yliopistossa ja haluan tehdä toimintatutkimusta? Minulla on epämääräinen tunne siitä, että tällaisessa työympäristössä voin ainakin toistaiseksi tehdä arvojeni mukaista työtä ja tyydyttää jatkuvaa oppimisen haluani. Omassa työympäristössäni on yhä ollut tilaa vaikuttaa

tutkimuksen kysymyksenasetteluun ja toteuttamistapaan, vaikka yliopistotyön autonomia on monien suomalaisten tutkijoiden mielestä uhattuna (Volanen 2012). Itse haluan varmistaa, että nämä ovat myös tutkimukseen osallistuvien kannalta sopivia ja mielekkäitä. Toimintatutkijana pääsen toimimaan rajalla, jossa pyrin sovittamaan yhteen yliopiston ja yritysten erilaisia tavoitteita ja toimintatapoja. Olemme tutkimusryhmässä pyrkineet luomaan välittäviä rakenteita ja käsitteitä, jotka toimisivat ”välittävänä diskurssina” tutkijoiden ja yritysten edustajien käytäntöjen välillä. Toivon, että tutkimusprosessista on ollut hyötyä myös osallistujille ja että pystyn väitöskirjassani rakentamaan teoriaa, joka toimisi käsitteellisenä välineenä myös muissa organisaatioissa.

Vastausta neljanteen kysymykseen ammatti-identiteetistäni tulen varmasti hakemaan myös väitöskirjani jälkeen. Toimintatutkijuus on osa tutkijan identiteettiäni, mutta en mieti suhdettani sen periaatteisiin päivittäin. Tässä esseessä käsittelemäni kysymykset ovat läsnä sellaisissa tilanteissa, joissa pohdin suhdettani tutkimuskohteeseen. Tutkijana pohdin myös sitä, mihin yhteisöihin haluaisin kuulua ja millä tavalla voin osallistua niiden toimintaan. Koen toimintatutkimuksen mielekkäänä lähestymistapana ja näen että muutkin tutkijat voisivat hyötyä sen esiin nostamista kysymyksistä tutkijan ja tutkittavien suhteesta ja siinä toimimisesta.

Monissa akateemisissa yhteisöissä toimintatutkimuksella on kuitenkin epäteoreettinen ja jopa epätieteellinen maine. Uskottava jäsenyys joissakin tutkijayhteisöissä siis edellyttäisi

tutkijuuden rakentamista jonkun yhteisöä kiinnostavan tutkimusteen varaan. Toimintatutkimuksen tekeminen voisi myös olla keino erottautua muista, erityistaito, joka oikein esitettynä auttaisi tutkijanuralla eteenpäin (vrt. Learmonth & Humphreys 2011).

Toivon kuitenkin, ettei minun tarvitse vastaisuudessaakaan laskelmoida saadakseni oikeanlaisia tehtäviä urakehityksen portaiksi. Haluaisin kehittyä niin toimintatutkijana kuin akateemisena työntekijänä tarttuen kiinnostaviin aiheisiin, jotka mahdollistavat tietojen ja taitojen syventämisen ja laajentamisen. Pyrin siis kehittämään omaa tutkijuuden tietäni, tutkijan työn tarinaa (Päiviö 2011).

Lähteet

van Beinum, H. (1999) On the design of the ACRES programme. Teoksessa: D.J. Greenwood (toim.) *Action research: From practice to writing in an international action research development program*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 3-24.

Eikeland, O. & Nicolini, D. (2011) Turning practically: broadening the horizon. *Journal of Organizational Change Management* 24:2, 164-174.

Greenwood, D.J. & Levin, M. (1998) *Introduction to action research: Social research for social change*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Gustavsen, B. (2001) Theory and practice: the mediating discourse. Teoksessa: P. Reason & H. Bradbury (toim.) *Handbook of action research*. London: Sage, 17-26.

Heikkinen, H.L.T. & Jyrkämä, J. (1999) Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa: H.L.T. Heikkinen, R. Huttunen & P. Moilanen (toim.) *Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja*. Jyväskylä: Atena, 25-62.

Heikkinen, H.L.T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) (2006) *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Jalonen, M. & Pulkkis, A. (2012) Co-construction of a new concept as collaborative production of knowing in a participatory research process. *Organisational Learning, Knowledge and Capabilities -konferenssissa esitetty julkaisu*, Valencia, 25.-27.4.

Kalleberg, R. (1995) *Action research as science and profession in the discipline of sociology*. Julkaisematon käsikirjoitus.

Kuula, A. (1999) *Toimintatutkimus: Kenttättyötä ja muutospyrkimyksiä*. Tampere: Vastapaino.

Learmonth, M. & Humphreys, M. (2011) Autoethnography and academic identity: glimpsing business school doppelgangers. *Organization* 19:1, 99-117.

Päiviö, H. (2011) Tutkijan työ – lumoa, sinnittelyä vai etsimistä. Teoksessa: K. Räsänen (toim.) *Tutkijat kertovat – kymmenen esseetä akateemisesta työstä*. Helsinki: Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu, 43-59.

Räsänen, K. (2008) Meaningful academic work as praxis in emergence. *Journal of Research Practice* 4:1, Article-P1.

Räsänen, K. (2009) Understanding academic work as practical activity – and preparing (business school) academics for praxis? *International Journal for Academic Development* 14:3, 185-195.

Volanen, M.V. (2012) *Toiseksi paras? Tieteentekijät ja uusi yliopisto*. Helsinki: Tieteentekijöiden liitto.

Kirje Merille: Onko demokraattinen tutkimus mahdollista?

Kristina Rolin

Meri hyvä,

Kirjoituksesi toimintatutkimuksesta herätti monenlaisia ajatuksia ja tunteita. Yhtäältä tunsin kollektiivista syyllisyyttä niissä kohdissa, joissa pohdit, onko toimintatutkimus riittävän tieteellistä ja teoreettista. Tämä kollektiivinen syyllisyyden tunne johtuu siitä, että oma ”ammattikuntani” eli tieteenfilosofian tutkijat ja opettajat eivät ole riittävässä määrin onnistuneet kyseenalaistamaan niitä tiedekäsityksiä, jotka tuottavat joissakin tutkijoissa alemmuuden tunnetta. Tästä ajatuksesta haen nyt vauhtia tulevan lukukauden opetustyölle.

Toisaalta innostuin pohtimaan toimintatutkimuksen demokraattisia periaatteita. Mitä nämä periaatteet ovat ja miksi ne ovat olennaisia tiedon tuottamisen kannalta? Jäin myös pohtimaan, voiko toimintatutkija olla tasavertainen tutkimuksen muiden osallistujien ja yhteistyökumppanien kanssa? Vai onko ”toimintatutkimuksellisessa demokratiassa” erilaisia rooleja kuten muissakin demokratioissa usein on? Minulle syntyi myös vaikutelma, että haluaisit itse välttää ”asian tuntijan” roolia, jota muut tutkimukseen osallistuvat ihmiset

ovat sinulle hanakasti antamassa. Mutta en aivan ymmärtänyt, miksi sinun on niin vaikea tätä roolia ottaa. Onhan poliittisissa demokratioissakin asiantuntijoita, niin miksi ei myös "toimintatutkimuksellisissa demokratioissa"? Eikö voisi ajatella, että "asiantuntijan" roolin voi ottaa omakseen reflektioivalla tavalla? Kaikki "asiantuntijat" ovat kuitenkin "maallikoita" suhteessa johonkin muuhun tiedon ja osaamisen alueeseen kuin heidän omaansa.

Ystävällisin terveisin,

Kristina

III Moraalisia pulmia ja tuhmia tunteita

Matka konferenssiin ja takaisin: Lentämisen moraalinen ongelma akateemisessa työssä¹

Pasi Heikkurinen

Akateeminen työmatkustaminen

Akateemiseen työhön kuuluu nykyään tärkeänä osana keskusteleminen muiden tutkijoiden ja eri koulukuntien kanssa globaalisti. Tällainen niin kutsuttu kansainvälinen verkostoituminen on lisäksi tavoite, johon tutkimusorganisaatiot pyrkivät tutkijoidensa kautta, ja usein myös päinvastoin. Siitä on tullut niin tärkeä tavoite, että liikehdinnän varjossa paikallisemmin virittäytynyt tutkimustoiminta näyttäytyy helposti piipertelynä. Jopa tutkimusrahoituksen kotouttaminen eri rahoituslähteistä on enenevässä määrin sidottu tutkimuksen kansainvälistymiseen.

Käytännössä rajat ylittävä vuorovaikutus edellyttää matkustamista ulkomaille. Vaikka videoneuvotteluteknologia on yleistynyt ja mahdollistanut tiheimmän yhteydenpidon maailmalle (vuorovaikutuksen määrä), se ei ole vielä pystynyt

---

¹ Haluan kiittää Keijo Räsästä Ammattitaidon kehittäminen yliopistotyössä -kurssin järjestämisestä ja avusta tämän esseen kanssa. Lisäksi haluan kiittää muita kurssilaisia erinomaisista keskusteluista, kollegaani Katriina Penttilää eteenpäin vievistä kommentistaan, ja tietenkin rakasta vaimoani aivan kaikesta. Ilman teitä tämä teksti ei olisi syntynyt.

korvaamaan kehollista läsnäoloa (vuorovaikutuksen laatu). Tästä kertoo esimerkiksi se, että erilaiset virtuaalikonferenssit eivät ole yleistyneet perinteisen käytännön rinnalle, vaikka teknisesti se lieneekin jo mahdollista.

Fyysinen läsnäolo kansainvälisissä konferensseissa ansaitsee toki paikkaansa osana akateemista työtä keskustelun ylläpitäjänä ja tiedon tarpeen tyydyttäjänä. Jonkin verran eri kollokvioissa käyneenä olen kuitenkin todennut, että nämä kenties alkuperäiset akateemiset tarkoitukset ovat taka-alalla tai jopa näennäisiä. Jos näin on, niin fyysisen läsnäolon tarpeellisuus ja mielekkyys voidaan myös kyseenalaistaa.

Ensimmäinen työmatkani oli Englannissa järjestetty konferenssi vuonna 2009. Osallistujia oli Amerikoista ja Euroopasta sekä kaukaisimmat Aasiasta ja Australiasta. Lähes kaikki osallistujista sekä saapuivat että lähtivät lentämällä; toiset lähempää ja lähemmäksi, toiset kauempaa ja kauemmaksi. Osa toi valtavasti matkatavaraa ja perheen mukanaan jääden lomailemaan Brittein saarille konferenssin jälkeen. Lapsista ja puolisoista huolimatta, minusta tuntui siltä, että olin saapunut kolmipäiväisille cocktail-kutsuille, jossa useimmat tunsivat toisensa, mutta olivat toki myös iloisia nähdessään uusia kasvoja. Kokkareilla tyypilliseen tyyliin keskusteluita avattiin rohkeasti. Aluksi tiedusteltiin henkilöiden ensikertalaisuutta, jonka jälkeen puhe jatkui luontevasti muihin konferenssi-osallistumisiin kuluvin vuosina. Yksi jos toinenkin tutkija kerskaili matkustusmäärillään. Ikään kuin matkustaminen olisi toiminnan tiedostamaton tavoite, jossa tieteellinen keskustelu ja

tiedon tarve jäävät tärkeilyn varjoon. Tämän kaltaisessa toiminnassa henkilö on saattanut vaarallisesti erehtyä oman pyrkimyksensä päämäärästä (ks. Von Wright 2008, 59).

Myönnettäköön, että egoani hiveli, kun sain ensi kertaa pakata laukut ulkomaille työasioissa ja pukea pikkutakin ylleni. Silloin oma työ tuntui tärkeältä. Minun täytyi, tai oikeastaan minä sain mennä luennoimaan merten taakse ajatuksistani. Näyttäytyhän työmatkustaminen harvojen etuoikeutena, joka mielletään kielivän menestyksestä. Illuusio kuitenkin haihtui ja vaihtui todellisuuteen. Työmatkoissani ei ole enää sitä mahtavuuden tunnetta, vaan pikemminkin ne tuntuvat naurettavilta. Herra Heikkurinen nyt taas reissaa kahdeksan tuntia päästäkseen kertomaan viimeisimmistä tutkimustuloksista kollegoilleen hyvin hätäisesti reilussa kymmenessä minuutissa. Sitten syödään hyvin ja juodaan viiniä.

Toki akateemisessa turismissa on selvä viihdearvo, ja myös sen hyödyllisyys tutkijan uran kannalta on alkanut valjeta minulle. Tunnettuutta rakennetaan kansainvälisissä konferensseissa, jotta voidaan julkaista ja operoida tietyllä kentällä. Anonymiteetti tuntuu olevan haitaksi, mikäli tutkija toivoo olevansa mukana kansainvälisessä tiedejulkaisutoiminnassa. Osa tieteilten lehtien taustaorganisaatioista jopa pitää konferenssi-osallistumista edellytyksenä julkaisuille.

Yhtä kaikki, akateemisella työmatkustamisella on eri päämääriä, jotka voivat olla sekä ulkoisesti että sisäisesti moti-

voituneita. Seuraavaksi tarkastellaan lentämistä matkustusmuotona, jonka jälkeen alkaa moralisointi.

Lentäminen ja luontoympäristö

Vaikka konferenssiin voi matkustaa usein junalla, laivalla tai vaikkapa hevosvankkureilla, lentäminen on lähes aina huomattavasti tehokkain tapa päästä perille, sekä ajallisesti että rahallisesti. Tämä korostuu maassa, jossa on reilusti rantaviivaa juurikin siellä suunnassa johon valtaosa työmatkoista kohdistuu. Eli esimerkiksi Helsingistä etelään tai länteen. Näistä syistä lentäminen on lähestulkoon välttämätön osa tutkijan työmatkustamista ja niin tarpeelliseksi koettua, että jopa moni lentopelkoinen valitsee lentokoneen muiden kulkuneuvojen sijasta. Tehokkuusmantra on tarttuvaa: minulla on kiire, koska aika on rahaa ja rahaa taas minulla ei ole.

Viimeisin työmatkani käynnistyi ja päättyi lennoilla Helsingin ja Zürichin välillä. Niiden aikana kuitenkin tuotin arviolta yhteensä 400 kiloa hiilidioksidia ilmakehään (ICAO 2012, Terrapass 2012). Tämä on reilusti enemmän kuin yhden kalenterivuoden aikana tuottamieni jätteiden hiilipäästöt ja suunnilleen saman verran kuin viime vuoden pyykinpesustani aiheutunut hiilijalanjälki (GE 2012). Toisin sanoen, vain muutaman tunnin lennon ympäristökuormitus on merkittävä. Lentoliikenteen ja -asemien kasvihuonekaasujen lisäksi, lentotoiminnasta koituvia ei-toivottuja ympäristövaikutuksia synnytetään kiitoteiden liukkauden torjunnassa, lentokoneiden

jäänestossa ja -poistossa sekä melun tuottamisen ja maiseman muuntelun kautta (Finavia 2011).

Monen mielestä lentäminen on nykyään niin halpaa ja kätevää, että ei ole mitään älyä mennä millään muulla. Tehokkuuden näkökulmasta se osittain pitääkin paikkaansa. On myös myönnettävä, että enenevässä määrin päästöt ja melu ovat pienentyneet teknologian kehittymisen myötä, vaikkakin lähtötasoon on järjetöntä asiaa suhteuttaa. Ja paradoksaalisesti; lentotekniikan kehittyminen on lisännyt ympäristöongelman laajuutta, mutta silti moni uskoo juuri tekniikan lisäkehittämisen olevan ratkaisu ongelmaan. Tällaista olotilaa, jossa ”ihminen pitää selviönä, että hän käyttää tietämystään sen vastarinnan voittamiseksi, jota luonto tekee hänen toivomuksilleen, voitaisiin nimittää teknologiseksi elämänmuodoksi tai -tyyliksi” (Von Wright 2008, 64). Tästä näkökulmasta lentäminen voi olla *hyvä* tapa toimia, mutta luonnon hyvinvoinnin kannalta vähemmän hyvä – itse asiassa hyvinkin vahingollinen. Olemme siis tietoisia lentomatkustamisen haitallisuudesta luonnolle, mutta silti lennämme. Koska tiedon laatu ja/tai määrä eivät näytä vaikuttavan käyttäytymiseemme, en käytä yhteistä aikaamme kertaamaan lentämisen ja (muun muassa) ilmasto-ongelmien syy-yhteyksiä, vaan kerron omasta moraalisesta ongelmastani.

Moraalinen ongelmani on seuraava: matkustaminen kansainvälisiin konferensseihin tuntuu olevan tärkeä osa akateemista työtä ja tehokkuuspaineiden alla lentäminen usein näyttäytyy ainoana matkustusvaihtoehtona. Lentäminen kuitenkin vahin-

goittaa ympäristöä, koska se on kasvihuonekaasujen yksi suurimmista yksittäisistä lähteistä sekä kemikaalien ja melun lähde. En halua vahingoittaa ympäristöä, koska pidän luontoa itsessään arvokkaana (Vilkkä 1993) ja ihanteena (Von Wright 2008). Pyrin tästä syystä huomioimaan sen kaikessa toiminnassani, mukaan lukien työni. Mutta silti minä lennän. Ongelma kiinnostaa, häiritsee, vihastuttaa, vaivaa, kiusaa ja häiritsee taas. Lisämausteen tähän kysymykseen antaa työni ja tutkimukseni oleellinen kohde, joka on organisaatioiden (muiden kuin omani) ympäristövastuu ja kestävä kehitys. Menen siis puhumaan luontoympäristön tärkeydestä lentäen. Tekopyhää?

Hyvät matkakäytännöt

Miten konferenssimatka voisi olla moraalisesti *hyvä* matka? Lentämisen moraalista ongelmaa voidaan tarkastella esimerkiksi uusaristotelisen perinteen edustajan Alasdair MacIntyren (1981) sisäisten ja ulkoisten hyvien käsitteiden kautta (internal, external good). Sisäisissä hyvissä on kyse siitä, mitä esimerkiksi kussakin työssä pidetään itseisarvoisen tärkeänä – eli tietyn työn tekemisen moraalista motiiveista (Räsänen 2012). Pelkistettynä kansainvälinen verkostoituminen on keskustelemista muiden tutkijoiden kanssa, ja näin muotoiltuna, mielestäni yksi akateemisen työn sisäisistä hyvistä asioista. Tämän hyvän toteuttaminen edellyttää kuitenkin matkustamista. Matkustaminen ja lentäminen eivät taas ole itseisarvoisen tärkeitä asioita, mutta niitä saatetaan oikeuttaa sisäisillä hyvällä asialla – esimerkiksi keskustelulla.

“Akateemisen työn yhteydessä voimme ajatella, että tietty, tietyn alan tutkija-opettajaporukka harjoittaa vakiintunutta käytäntöä – vaikkapa tietynlaista sosiologiaa tai korkeakoulututkimusta, ja tietty yliopisto on se instituutio, joka tukee tai korruptoi tätä toimintaa” (Räsänen 2012, 2). Kansainvälisesti virittäytynyt keskustelu on akateemisen työn käytänne, jota rahoitus- ja tutkimusorganisaatiot tukevat. Se vahvistaa näiden instituutioiden politiikkaa. Näin ollen, keskustelukäytännettä voidaan pitää samanaikaisesti sekä sisäisesti että ulkoisesti hyvänä asia, jonka yhtenä toteuttamisen välineenä on lentäminen.

Näin ollen, ja tässä viitekehyksessä, lentämisen moraalinen ongelma akateemisessa työssä näyttäytyy ainoastaan häilyvänä pulmana – jos edes sinäkään. Jos kuitenkin käsiteltävä moraalinen asia rajataan akateemisen työn tekijöihin, joiden tutkimuskohteena ovat esimerkiksi organisaatioiden ympäristövastuu ja kestävä kehitys, niin kuinka lentämiseen suhtaudutaan?

Yleisellä tasolla kestävän kehityksen ja ympäristötutkijoiden käytänteet ja moraali näyttävät olevan melko lailla samoja kuin muilla akateemisen työn tekijöillä¹. Tiettyjen tutkijoiden piirissä lentämiseen suhtaudutaan toki kriittisemmin, mutta valitettavan helposti luonnon hyvinvoinnista kiinnostuneet tutkijat ajautuvat akateemisen pelin pyörteissä tavoittelemaan pikem-

---

¹ Kenties näillä käytänteillä ja moraalilla on yhteys tutkimuskentän vahvaan teknosentriseen diskurssiin (ks. Ketola 2008). Siinä hyvän elämän ja luonnon hyvinvoinnin normien etsinnän sijasta kasataan huipputietoa, ”jonka avulla ihminen voi puuttua luonnon kulkuun, käyttää sen varoja ja ohjailla sen voimia palvelemaan omia päämääriään” (Von Wright 1981/2008, 157).

minkin ulkoisia hyviä, erityisesti akateemista mainetta, kuin jotain tälle tutkimuskentälle erityisiä ja tärkeitä sisäisiä hyviä. Kestävän kehityksen tutkimuskentällä (jonka alle luen myös vastuullisen liiketoiminnan tutkimuksen) tärkeä sisäinen hyvä asia voisi olla harjoittaa tutkimusta, joka ei vahingoita luontoa vaan kunnioittaa ja suojelee sen hyvinvointia. Matkustamisesta koituvaa ympäristövahinkoa voitaisiin vähentää vakiinnuttamalla ainakin kolme eri hyvää tapaa toimia: (i) matkustamisen määrän selvä vähentäminen ja (ii) päästöjen minimointi matkan aikana sekä (iii) matkasta aiheutuneiden hiilipäästöjen kompensointi. Yliopistot ja muut instituutiot voisivat sitten tukea näitä toimintamalleja, ei korruptoida. Nämä kolme hyvää tapaa tehdä matkasta vihreämpi voi kuitenkin panna käytäntöön jo heti, itsenäisesti.

Matkustamista voi hyvin minimoida jättämällä osan ulkomaan konferensseista väliin. On paljon seminaareja, joidenka anti ei läheskään aina ole hääppöinen. Mahdollinen pelko siitä, että tutkija putoaisi tiedon kelkasta osallistumalla esimerkiksi vain yhteen tarkasti valittuun ja harkittuun kansainväliseen konferenssiin vuodessa, on mielestäni tarpeeton, koska tutkimuksen vauhti on harvoin niin ripeä. Myös kotimaassa ja lähellä järjestettyjä tilaisuuksia voitaisiin työn piirissä suosia enemmän. Ympäristövahinko, joka vähäisistä matkoista kuitenkin koituu, voitaisiin sitten minimoida korvaamalla yhteyslennot suorilla ja ottamalla junan tai linja-auton loppumatkaksi. Euroopassa on erinomaiset junayhteydet. Kevyt matkustaminen, jossa reissataan pelkillä käsimatkatavaroilla (<10kg), myös vähentää päästöjä. Perillä kohteessa

voi taas suosia julkisia, pyöräilyä ja apostolinkyytiä taksin sijaan. Yöpyminen onnistuu ”vihreän värisissä” hotelleissa, jotka huomioivat majoitustoiminnan ympäristönäkökohdat. Tämän voi tarkastaa hotellin verkkosivuilta tai matkanjärjestäjältä. Matkan jälkeen, aiheutettu vahinko on kompensoitavissa lahjoittamalla hiilikuormaa vastaava summa ympäristötyötä tekeväille järjestölle. Hinnan voi laskea esimerkiksi lentolaskuri.fi portaalissa. Viimeisin edestakainen lentoni, Helsinki-Zürich tekisi 17 euroa.

Hyvä ratkaisuyritys

Tieteellinen ja kansainvälinen vuorovaikutus voidaan siis nähdä sekä sisäisesti, että ulkoisesti hyvänä asia. Lentäminen on taas keino, joka mahdollistaa tämän käytänteen toteutumisen. Minimointi ja kompensointi ovat sitten yksinkertaisia ja vaivattomia ratkaisuehdotuksia moraaliseen ongelmaan, joka käytänteestä koituu. Mutta vähäinenkin lentäminen vahingoittaa ympäristöä. Miksi minulla tai muilla olisi oikeus vahingoittaa ympäristöä lainkaan?

Ratkaisuehdotus ei siis täysin tyhjennä moraalista ongelmaa, jossa yksilö vahingoittaa omaa ja muiden luontoympäristöä. Aiheutettua ympäristövahinkoa voisi verrata yleiseenkin vahingon- tai väkivallantekoon, kuten pahoinpitelyyn:

Lyön sinua nenään, mutta lupaan antaa sinulle nenäliinoja ja korvata taksisi sairaalaan, jossa murtumiasi ja haavojasi paikkaillaan. Lisäksi

annan sinulle viisisataa markkaa. Ja jatkossa, minimoin lyömiseni. Voin itse asiassa luvata olla lyömättä sinua vuoteen.

Kuten ei toisen kanssaihmissen tai eläimen vahingoittamista voida oikeuttaa, niin ei myöskään luontoäidin. Ja vaikka perimmäiset tarkoitukset olisivatkin timantinkaltaisia – kuten tarkoituksena vähentää ympäristökuormaa lentämällä luennoimaan asiasta muille – on äärimmäisen vaikeaa osoittaa aiheutunut vahinko-hyöty -suhde. Tässä voi tutkijan ego myös napata ylivallan ja oma ympäristöhyöty tulee helposti yliarvioitua ja vahinkoja vähäteltyä. Eritoten ympäristöasioissa on vaivalloista tai oikeastaan mahdotonta arvioida todellisia syy-seuraussuhteita ekosysteemin kompleksisuuden vuoksi. Ja jos uusinkaan tutkimustieto ei näitä pysty vahvistamaan, on järjetöntä väittää todella *kompensoivansa* vahinkoja. Emme tiedä, onko kyseessä todellakin kompensointi vai omantunnon rauhoittaminen näennäisillä hyvillä teoilla.

Kirjassaan *Hyvän muunnelmat*, Georg Henrik Von Wright (2001) erottelee välineellisen ja teknisen, utilitaarisen ja terveydellisen, hedonisen, ja ihmisen hyvän *hyveestä*, jota nykyinen etiikan tutkimus on hänen mielestään laiminlyönyt. MacIntyren (1981) avulla voidaan tunnistaa sisäisesti hyviä asioita mitä esimerkiksi kussakin työssä pidetään itseisarvoisen tärkeänä. Tämä on oleellista, mutta ei vielä merkitse sitä, että tunnistetut hyvät asiat olisivat universaaleja hyveitä (ks. Aristoteles 384–322 eaa / 2008). Tästä syystä sisäisten hyvien asioiden lisäksi akateemiseen työhön tarvitaan hyveitä, jotka ovat yksilön ominaisuuksia. Koskien moraalista ongelmaani ne voisivat

aluksi olla esimerkiksi *rehellisyyttä* myöntää oman lentämisen haitalliset vaikutukset, *rohkeutta* ”kompensoida” aiheutuneita haittoja ja *kohtuullisuutta* konferenssien määrässä. Lisäksi hyveet kuten *hurskaus* ja *oikeudenmukaisuus* elämää kohtaan voisivat kuvata *hyvää* matkaa, jolloin akateemiseen työhön ei välttämättä kuuluisi lentäminen lainkaan. Akateemisen työn käytänteissä tämä tarkoittaisi paikallisempaa otetta, jota voitaisiin kutsua lähitutkimukseksi tai -tieteeksi.

Viimein

Kestävän kehityksen tutkimuskentällä tärkeä sisäinen hyvä asia on harjoittaa tutkimusta, joka ei vahingoita luontoa vaan kunnioittaa ja suojelee sen hyvinvointia. Näin ollen, lentämistä, joka vahingoittaa luentoympäristöä, ei mielestäni voida oikeuttaa. Ottaen kuitenkin huomioon kansainvälisen verkostoitumisen merkityksen tutkijan uran ja akateemisen työn kannalta, ilman suihkukonelentoa tutkijan työ voi näyttäytyä kananlontona. Lentokonesiivillä putoan kuitenkin välineellisen moraalikäsitteen kuoppaan, jossa yritän epätoivoisesti oikeuttaa vahingon- ja väkivallantekoani eri hyvien tarkoituksien kautta. Jos mietin hyvää elämää ja sen jatkuvuutta asettamalla vaakakuppiin (a) ympäristöä mahdollisesti hyödyttävän tutkimuksen tekemisen ja (b) luontoäitiin kohdistuvan väkivallan, ei asioiden relevanssi pitäisi jäädä epäselväksi. Hyvää matkaa etsiessäni, moraalisen ongelmani kenties radikaaliltakin vaikuttava, mutta väkivallaton ratkaisu olisi lentolakko.

”Taistelevan humanismin tärkein tehtävä näyttää mielestäni jossain määrin kielteiseltä, mutta on silti merkittävä. Se haluaa paljastaa todellisuuden niiden ideologioiden taustalta, jotka ovat heikentäneet ihmisarvoa kohtaan tunnettua kunnioitusta ja mahdollistaneet, jopa joidenkin mielissä oikeuttaneet, väkivallan yleistymisen meidän päivinämme” (Von Wright 2008, 23).

Todellista nemesis naturalista odotellessa, toivotan hyviä matkoja konferenssiin ja takaisin. Seuraavaan konferenssiini poljen pyörällä.

Lähteet

Aristoteles (384–322 eaa /2008) *Nikomakhoksen etiikka*, kolmas painos (suomentanut ja selitykset laatinut S. Knuuttila). Tampere: Gaudeamus.

Finavia (2011) Finavia Oyj. Ympäristöraportti 2011.

GE (2012) Data visualization. How much Co2 is generated by. <http://visualization.geblogs.com/visualization/co2> [15.4.2012].

ICAO (2012) Carbon Emission Calculator. <http://www2.icao.int/en/carbonoffset/Pages/default.aspx> [15.4.2012].

Ketola, T. (2008) A Holistic Corporate Responsibility Model: Integrating Values, Discourses and Actions. *Journal of Business Ethics* 80:3, 419-435.

MacIntyre, A. (1981) *After virtue: A study of moral theory*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.

Räsänen, K. (2012) Kannattaako tehdä akateemista työtä? Moraalisen näkökulman sanoittamista käytäntöteoreettisella

otteella. Teoksessa H. Aittola & T. Saarinen (toim.) *Kannattaako korkeakoulutus? Artikkelikokoelma Korkeakoulututkimuksen symposiumista 22.-23.8.2011*. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Terrapass (2012) Carbon Footprint Calculator. <http://www.terrapass.com/carbon-footprint-calculator/#air> [15.4.2012].

Vilka, L. (1993) *Ympäristöetiikka. Vastuu luonnosta, eläimistä ja tulevista sukupolvista*. Helsinki: Yliopistopaino.

Von Wright, G. H. (2007) *Humanismi elämänsänteenä* (suomentanut K. Kaila, ruotsinkielinen alkuteos *Humanismen som livshållning*, 1978). Helsinki: Otava.

Von Wright, G. H. (2001) *Hyvän muunnelmat* (suomentanut V. Oittinen, englanninkielinen alkuteos *The Varieties of Goodness*, 1963). Helsinki: Otava.

Kirje Pasille: Lähelle on pitkä matka

Eeva Houtbeckers

Kiitos huolellisesti laaditusta esseestä. Aihe on vakava. Juuri tämän vastauksen kirjoittamisviikolla uutisoitiin tutkimuksesta, jonka mukaan biosfäärissä voi tapahtua peruuttamaton muutos jo tällä vuosisadalla, nopeammin kuin on arvioitu (Yle uutiset 6.6.2012). Silti tekstisi on kaikkea muuta kuin pateettinen. Ylimalkaisen kitkerän syyttelyn sijasta olet pureutunut akateemisen työmatkustamisen ongelmaan syvemmin ja osoitat, että lentomatkustaminen on moraalinen ongelma ympäristötutkijoille.

Jaan kanssasi työskentelykaupunkina Helsingin, joka ei ole varsinainen tutkimusalamme keskus. Sitä vasten päätyäsi lentolakkoon on rohkeaa. Silloin moni yhteys jää kauemmas, ja keskusteluun osallistuminen vie enemmän aikaa ja rahaa. Niin, valitettavan usein matkustaminen kauemmas muuten kuin lentäen on kalliimpaa.

Teot tai tekemättä jättämiset ratkaisevat, kun on kyse suhteestamme ympäristöön, esimerkkinä lentolakko. Millaiset teot minivoivat ympäristökuorman, mutta maksimoivat kasvokkain tapahtuvan kanssakäymisen? Mieluusti vielä niin, että kanssa-

käyminen on sisällöllisesti mielekästä oman alan relevanttien asiantuntijoiden kesken. Miten voi tehdä tutkimusta lentolakossa Helsingissä?

Ensinnäkin voimme hyödyntää kansainvälisiä, nimekkäitä vierailuluennoitsijoita, joita on kutsuttu erilaisiin pääkaupunkiseudulla järjestettäviin tilaisuuksiin. Usein niihin voi osallistua veloituksetta. Kun silmäilen tarjontaa avoimin mielin enkä rajaa esitelmää tiukasti tieteellisiin, on omaan haaviini osunut kiinnostavia luentoja melkein joka viikolle. Niistä saa uusia näkökulmia, ja suurin epävarmuustekijä matkanteossa on keskustan sekavat pyörätiet ja esitelmäpaikan löytäminen.

Toiseksi joskus kansainväliset, suositutkin konferenssit osuvat omaan kotimaahan, esimerkiksi eurooppalaisen organisaatiotutkimuksen EGOS 2012. Samoin naapurimassa voi olla mielekkäitä kollokvioita. Helsingistä voi matkustaa muuten kuin lentäen kohtuullisessa ajassa ja maltillisin varoin, Baltian maihin, Venäjän lähimpiin osiin ja Ruotsiin. Aikaa menee enemmän kuin lentäen, mutta matkalla voi lukea vihdoin sen klassikon, johon kaikki viittaavat.

Kolmanneksi tukea ja apua voi löytyä lähempää kuin uskomme. On hämmästyttävää miten vähän olen kuullut esimerkiksi oman tutkimusryhmän jäsenten esityksiä, vaikka meillä on samoja kiinnostuksen kohteita. Osallistumalla oman tai lähiorganisaatioiden tutkimusseminaareihin saa paljon ajateltavaa. Kunhan malttaisi ottaa siihen aikaa.

Vakaa tavoitteeni on osallistua jatkossa viikoittain johonkin Helsingissä järjestettävään tutkimusseminaariin, sillä pelkkä omaan tutkimukseen tuijottelu ei auta ajatteluni kehittymistä. Olen tehnyt joitakin laskelmia. Mikäli osallistun tutkimusseminaariin viikoittain 90 minuutin ajan kahdeksan kuukautta vuodessa, tekee se yhteensä 48 tutkimusseminaarituntia vuodessa. Se vastaa kuutta konferenssipäivää, jos yksi konferenssipäivä kestää kahdeksan tuntia ilman matkustusta. Käytännössä 90 minuutilla viikossa voi korvata ajallisesti noin kolme kahden päivän konferenssia vuoden sisällä. En ole laskelmassani huomioinut tutkimusseminaarin vaatimaa matkustusaikaa enkä sosiaalista kanssakäymistä ennen tai jälkeen tilaisuuden.

Silti joskus pitää päästä pois tutuista ympyröistä. Akateeminen työ ei tee tästä poikkeusta. Tarvitsemme uusia ajatuksia, joita eivät naapurihuoneen tuttu kollega, ministeriön naaraamaa kansainvälinen guru tai oman alan pohjoismaiset tutkijat voi tarjota. Ja onhan tutkimuskonferenssi joillekin ainoa paikka hengähtää rutiinien painostuksessa. Ehkä juuri konferenssissa on aikaa kirjoittaa paperille tärkeä ajatus, joka on vaivannut mieltä jo pitkään.

Aina ei kuitenkaan tarvitse matkustaa merta edemmäs kalaan. Mielestäni ihmisten tapaaminen lähempänä kotia voi myös tarjota suhteellisuudentajua tai ajatteluaikaa. Vain oma ajattelun muutos tekee lähelle matkustamisesta työlästä.

Päädyttyäni kirjeeni otsikkoon Lähelle on pitkä matka, huomasin, että helsinkiläinen rap-artisti Iso H julkaisi vuonna

2007 samannimisen albumin. Koska kyseisen albumin kappaleet ovat aiheeseen sopivia, haluan päättää tämän vastauksen tekstikappaleeseen, jossa osa sanoista on albumin kappaleiden nimiä.

Tutkimus on "makeeta & hapanta", mut joskus pitää saada ajatuksille "vapaus". Ei kannata uskoa kaikkea "mitä ne sano mulle" ja lähteä "veke", vaan jopa näyttää "keskisormi" ja kertoa "milt must tuntuu". Vaikka "lähelle on pitkä matka", "mun säännöillä" oman kaupungin "kadut väijyy", kotona "saunareissu" ja hyvät "jälkilöylyt". (lainaukset Iso H 2007)

Lähteet:

Iso H. (2007). *Lähelle on pitkä matka*. <http://www.rahina.com/kauppa/tuote/12/levyt/iso-h-lahelle-on-pitka-matka>. 7.6.2012

Yle uutiset 6.6.2012. *Tutkijat: Ympäristö voi romahtaa jo seuraavina vuosikymmeninä*. http://yle.fi/uutiset/tutkijat_ymparisto_voi_romahtaa_jo_seuraavina_vuosikymmenina/6168655. 6.6.2012

Paha kaipaa vapautustaan

Kaija Karjalainen

*Se, ettei enää tarvitse punastua häpeästä
oman itsensä takia, on todellista vapautta.
Tämän hyvin läpiviety psykoanalyysi opettaa
Jacques Lacanin mukaan.
(Elisabeth Roudinesco 2000, 33)*

Kielletyt tunteet

Haluan puhua kielletyistä tunteista, joita tutkimuksen tekeminen on minussa synnyttänyt. Erityisesti puhun pelosta ja katkeruudesta, mitkä alisteinen asemani väitöskirjaohjaajani auktoriteetin edessä on herättänyt. Minulle ohjaaja edustaa portinvartijaa suhteessa tiedemaailmaan. Hän määrittää, ovatko tekstini edes lukemisen arvoisia. Riippuvuuteni on omiaan herättämään piiloisia vihan tunteita. Ne ovat ilmenneet esimerkiksi katkerina ajatuksina ja takanapäin jupisemisena. Eikä tuollainen sisäinen urputus vie asioita yhtään eteenpäin. On paljon rehellisempää olla avoimesti jotain mieltä. Silloin toinenkin osapuoli saa mahdollisuuden ottaa asiaan kantaa ja tuoda keskusteluun ulkoisia realiteetteja. Sitä tällä reflektiolla myös tavoittelen.

Paul Hoggettin (1998, 10) mukaan sekä luovuus että tuhoavuus, freudilaisittain elämän- ja kuolemanvietti ovat sisäänrakennettuja meihin kaikkiin. Kateus syntyy siitä, kun toisella on jotain sellaista, mitä minä haluaisin omistaa ja mitä ilman tunnen itseni riittämättömäksi ja haavoittuvaksi. Vihan, katkeruuden tai kateuden tunteita pidetään yleensä sopimattomina, niinpä niitä ei tahdota päästää edes omaan tietoisuuteen. Peittelemme omaa negatiivisuuttamme ja vailinaisuuden kokemuksiamme myös itseltämme. On niin paljon helpompaa puhua kateudesta tai vihasta yleisellä tasolla kuin myöntää olevansa itse niin raadollinen.

Sigmund Freud tiputti ihmisen jalustaltaan väittäessään ihmisen olevan halujensa orja ja välttävän psyykkistä kipua aina kun mahdollista. Wilfred Bion hyväksyi Freudin viettiteorian ytimen, mutta korosti, ettei ihmisen tarvitse jäädä viettiensä vangiksi, vaan hän voi vapaaehtoisesti lähteä tutkimaan omia pimeitä puoliaan. Siihen häntä ajaa halu tietää (esim. Keski-Luopa 2001, 222). Eli ihminen voi mennä pimeää kohti. Tie itsetuntemukseen avautuu tietoisien pohdinnan, reflektion, kautta. Ilman omien motiivien ja tunteiden tutkiskelua ihminen jää pitämään yllä valheellista egoideaalia, siloteltua minäkuva. Sellaista, jonka luulee muidenkin hyväksyvän. Ja kuitenkin ihmiset tunnistavat helposti toistensa varjopuolia. Niitä, jotka ihminen luulee peittävänsä muilta. Egoideaalin ylläpitämisellä ihminen harhauttaa usein eniten itseään. Ja mielestäni juuri ne ihmiset tuntuvat niin inhimillisiltä, jotka hyväksyvät itsensä puutteineen. Pystyvät jopa nauramaan omille heikkouksilleen.

Bionin peräänkuuluttama halu tietää on tämän kirjoituksen motiivi. Kyselen miten negatiivisiin tunteisiin voisi suhtautua? Ja mitä ne pystyvät kertomaan tutkimusmaailmasta? Ja voisiko esimerkiksi vihalla olla jopa rakentava tehtävä?

”Paha kaipaa vapautustaan”, niin kuin eräs ystäväni sanoo. Minulle tuo lause kiteyttää ajatuksen siitä, että kaikkia tunteita tarvitaan. Myös katkeruuden ja kateuden taustalla olevalla vihalla on ihmisen kokemusmaailmassa oma tärkeä tehtävänsä. Viha auttaa suojelemaan omia rajoja, pitämään tärkeiksi kokemiansa asioiden puolta (esim. White 2012). Pelko taas auttaa pysymään hengissä ja väistämään liian uhkaavia tilanteita. Antti-Veikko Perheentupa (2002, 128) kutsuu näitä puolustaviksi tunnevoimiksi. R.M. Billow näkee, että putoaminen vihan ja pelon kaltaisiin primitiivisiin tunteisiin on itse asiassa edellytys sille, että ihmisessä voi käynnistyä oppimisprosessi, jonka seurauksena voi tapahtua henkinen kasvuloikka. Tällaista prosessia olen kuvannut ja jäsentänyt tarkemmin toisaalla (Karjalainen 2008).¹ Tavoitteena on

---

¹ Tunnistin oppimisessa tunnetyön näkökulmasta kolme vaihetta: psyykkisen, potentiaalisen ja henkisen. Ensimmäisessä vaiheessa keskeistä on toiminta, toisessa pohdinta ja kolmannessa uusi ymmärrys. Ihmisen toiminta, sanat tai tunteet synnyttävät aina erilaisia jännitteitä ja nimetöntä ahdistusta. Oppiminen käynnistyy kun kokemuksia alkaa työstää jälkeinpäin. Jos ihminen tunnistaa, että omien sanojen tai tekojen taustalla oli kateuden tai ahneuden kaltaisia tunteita, hänessä herää helposti syyllisyyttä ja häpeää. Ja ne herättävät vihaa, jolloin syyllistä alkaa helposti etsiä ulkopuolelta. Mikäli peiliin katsominen onnistuu ja hän pystyy antamaan itselleen ja/tai toiselle anteeksi, saattaa tapahtunut näyttäytyä uudesta näkökulmasta. Palkintona on mielenrauha, oppimisen ilo ja kiitollisuus. (Karjalainen 2008). Sittemmin olen jäsentänyt oppimista viiden vaiheen avulla. Psyykkinen tajunnan taso pitää sisällään primitiivisen ja kognitiivisen vaiheen, potentiaalinen tunnistavan ja

hyväksyä itsensä semmoisena kuin on: haavoittuvana, haluavana ja rosoisena. Ilman omien raadollisten puolien tunnistamista ihminen jää helposti jumiin kehittyneempiin suojautumiskäytänteisiin, kuten älyllistämiseen. Vihaa ja pelkoa, kateutta ja katkeruutta voi siis myös tervehtiä ilolla. Niiden avulla voi avautua portti parempaan itsetuntemukseen.

”Pahan probleemin” äärelle jouduin Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun akateemisen työn kurssilla, kun seurasin kurssin vetäjän ohjetta. Kirjoitin siitä, mikä minua oli tutkimusta tehdessäni suututtanut. Putosin murrosikäisen nuoren positioon ja annoin ahdistukseni tulla ulos primitiivisenä vuodatuksena. Tekstin kirjoittaminen tuntui helpottavalta. Seuraavana päivänä, kun kurssin vetäjä muistutti minua sähköpostiviestissä korrektisti lantin toisesta puolesta, kirjoitukseni sävy ja yksipuolisuus alkoivat kaduttaa ja hävettää. Nuo tunteeni saivat ilmiasun seuraavan tapaamisemme aamuna. Herätessäni mielessäni soi Yö-yhtyeen laulu: ”Jos sä näkisit naamani nyt, niin on sankari ränsistynyt. Tuskin hennoisit ilkkua mua vaan lohduttaa...” Joten pyysin tapaamisessa vuodatustani kauniisti anteeksi ja lähdin miettimään mitä voisin tapahtuneesta oppia.

Identiteetti hukassa

Mikä minua sitten suututti? Tunsin itseni voimattomaksi ja

---

työstävän vaiheen ja henkiselä tasolla uusi integroidaan osaksi uutta mielen maisemaa (Karjalainen 2010a, 58-59).

pettyneeksi, koska en mielestäni tullut nähdyksi kauppa-
korkeakoulussa varteenotettavana tutkijana, vaikka olin
alkanut saada nimeä psykodynaamisena osaajana. Tilanne
tuntui - ja tuntuu yhä - toivottomalta. Miten voisin itse
vaikuttaa muiden minuun lyömään leimaan? Myös tutki-
musmaailman vaatimukset tuntuivat ristiriitaisilta. Toisaalta
korostetaan sitä, että tutkijan on uskallettava puhua omalla
äänellä ja olla jotain mieltä. Toisaalta sanotaan, ettei kukaan voi
määritellä paikkaansa itse. Jokaisen on alistuttava tiede-
yhteisönsä käytänteissä syntyvään näkemykseen siitä, mitä
juuri tässä yhteisössä pidetään hyvänä tutkimuksena. Ja
kauppakorkeakoululla arvostukset ovat aivan erilaiset kuin
psykodynaamisella puolella.

Tunnen itseni anomaliaksi, en asetu kauniisti etenkään koulun
johdon jatko-opiskelijaideaaliin. Sen tavoitteet edustavat
ulkoisia hyviä (MacIntyre, 2004). Esimerkiksi väitöskirja pitäisi
ottaa teknisenä suorituksena, tutkija-ajokorttina. En ole nuori
enkä terve. Olen pohjakoulutukseltani juristi, teen psyko-
dynaamista väitöskirjaa suomeksi, olen keski-ikäinen ja kaiken
päälle nainen. Haluan tehdä omannäköistäni vakavaa tutki-
musta, vaikka se sotii tehokkuusajattelua vastaan. Minulle
väitöskirja ei ole vain ulkoinen projekti, vaan osa sisäistä
identiteettityötä. Etsin MacIntyren (2004) käsittein sisäisiä hyviä
asioita. Se tarkoittaa tutkijaksi tulemistä ja tunnustettuna
tutkijana olemista, mutta oma ja (olettamani) aineen näkemys
tutkijuudestani ovat ristiriidassa keskenään ja tilanne herättää
minussa suuttumusta.

Sosiaalinen identiteetti syntyy muiden mielissä ja olen siitä riippuvainen. Ja tuo riippuvuus on raivostuttavaa. Minun on suostuttava aineen pelisääntöihin, jotta voin lunastaa paikkani myös heidän silmissään. Psykodynaamisella puolella hankittu alustava jalansija ei täällä paljon paina. Ei täällä ole siltä puolelta niin syvällistä osaamista, että uusia avauksiani uskallettaisiin ottaa todesta. Minun on ensin löydettävä tapoja toimia heidän ehdoillaan. Liian erilainen voidaan pistää pihalle ja/ tai leimata hulluksi.

Kateus ja katkeruus

Lähden nyt tutkimaan tarkemmin sitä tekstiä, jonka tulin voimani tunnossa kirjoittaneeksi. Kurssin vetäjä (ja väitöskirjani ohjaaja) oli pyytänyt meitä ideoimaan alustavasti esseen aihetta. Hän houkutteli kysymään, mikä tutkimuksen tekemisessä oli saanut minut vihastumaan tai ihastumaan?

Annoin palaa ja kirjoitin auki asioita, joita olin päässäni hautonut mutta en aiemmin ollut rohjennut nostaa avoimeen keskusteluun. Kirjoitin päätöksellä *"Organisaatiot ja johtaminen - aineen edustajat sanovat usein olevansa edelläkävijöitä korostaen, että sen piirissä arvostetaan uutta tutkimusta. Se ei kuitenkaan elä niin kuin saarnaa, vaan sen tieteenihanne on minun näkökulmastani liian ahdas ja muotoihinsa kangistunut.* Tekstini sävy oli mahtipontinen ja kaunainen. Siitä voi lukea minun olleen kirjoittamishetkellä primitiivisessä mielentilassa. Silloin ihminen näkee maailman mustavalkoisena. Niputin koko aineen yhteen muottiin, ikään

kuin kaikki aineen edustajat olisivat samanmielisiä. Eikä se ole totta, siellä on hyvin erilaisia mielipiteitä ja tutkimussuuntauksia. Ja siellä tehdään uusia avauksia. Ainakin oma väitöskirjaohjaajani on osoittanut edelläkävijyyttä ja rohkeutta ottamalla minut ummikkona valmistelemaan psykodynaamista väitöskirjaa.

”Ummikkous” suhteessa psykologiaan ja ulkopuolisuus suhteessa kauppatieteelliseen yhteisöön on ollut myös etu – olen joutunut tekemään ja voinut tehdä omannäköistäni tutkimusta. Myös integroituminen osaksi psykodynaamista yhteisöä on ollut vuosien oppimisprosessi (Karjalainen 2010b). Osin kirjoitukseni pitää paikkaansa. Minua on matkan varrella ainakin yritetty panna ruotuun, jotta en vaarantaisi kirjoituksillani muidenkin mainetta. Mikä tahansa ei ole sallittua.

Tekstini kohteli erityisen ikävästi ja epäoikeudenmukaisesti väitöskirjani ohjaajaa, vaikka en uskaltanut puhua tekstissäni yksin hänestä. Myös häntä ja hänen kiinnostustaan työn tutkimukseen on arvosteltu. Kun aloin miettiä tilannetta hänen kannaltaan, mielessäni pyöri sanonta: *Tällaista kyytä olen povellani kasvatellut!* Tekstini oli todella yksisilmäistä ja kiittämätöntä. Etten vain potenut ”sisaruskateutta” muita, etenkin akateemisen työn ja tieteen tutkijoita kohtaan. Heitä ”tutkimus-isä” tuntui arvostavan, kun minä jäin varjoon.

Kirjoitin: *Vaikka psykodynaamista ja ylipäänsä tunteiden tutkimusta aineessa arvostetaan, psykodynaamiset tekstini alan julkaisuissa ovat tulleet leimatuiksi lähinnä amatöörien puuhasteluksi. Oikeaa ja hyödyä*

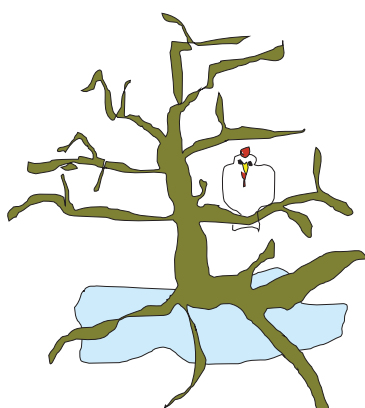
tutkimusta tehdään Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun organisaatiot ja johtaminen aineessa. Tätä taustaa vasten on ymmärrettävää, että päädyin tekemään väitöskirjaa teknologia-asiantuntijoiden työstä. Ikään kuin ohjaaja olisi minut oikein jujuttanut valitsemaan tutkimusaiheeni! Väistin vastuuta, kun annoin ymmärtää, että tutkimukseni ohjaaja olisi huijannut minut tutkimaan teknologia-asiantuntijoiden työtä. Itse minä olin alun perin aiheeni valinnut ihan sillä perusteella, mistä sain helpoiten kerättyä aineistoa.

"Äidin" pelko

Tunnistan tekstini takaa myös pelkoa. En uskaltanut puhua suoraan tutkimukseni ohjaajasta, vaan yritin loiventaa sanomaani puhumalla aineesta yleisemmällä tasolla. Aggression ja pelkoni kohteena olivat tutkimukseni isähahmon lisäksi myös muut aineen tutkijat. Pelko on valvovaa ja varoittavaa energiaa (Perheentupa 2002, 128). Aineyhteisöllä oli valta päättää minun kohtalostani. Pelkäsin tulevani nyljetyksi elävältä! Pelkoni oli saanut aiemmin keväällä muodon unessa. Myös siitä kerroin tekstissäni.

Oli kova pakkanen. Maasto oli kumpuilevaa ja pysäköin autoni notkelmaan, jossa loikki pieni pupujussi. Äkkiä siitä oli jäljellä vain nahka. Tunsin siitä syyllisyyttä ja yritin paikata tilannetta nostelemalla nahkakasaa jäniksen muotoon. Pelkäsin, että vieressä seisova lehmä tallaa sen jalkoihinsa ja siirsin pupun nahkaa sivumalle. Se näytti kuitenkin edelleen haavoittuneelta ja elottomalta. Sitten huomioni kiinnittyi sen vieressä olevaan pensaaseen tai pieneen

puuhun, joka oli kanoja varten. Nyt sen oksalla istui yksi kana. Pensaalla oli lähde tai pieni lammikko, jonka vesi oli kirkasta. Minä huolestuin ajatuksesta, että kana voi ulostaessaan sotkea lähteen veden. Ja miten käy munalle, jos kana munii lähteen yläpuolella?
Uni 11.2.2012

Kuva 1. Kana lähteellä

Katkeruuteni ja vihani olivat herättäneet mielessäni tiedostamattomia syyllisyyden tunteita. Tai kenties syyllisyyttä aiheutti se, etten ollut yli kymmenen vuoden opiskelun aikana saanut väitöskirjaa vielääkään valmiiksi. Olin epäonnistunut, pettänyt aineen ja ohjaajan odotukset. Oman nokan nostaminen tuntui pelottavalta. Pelkäsin saavani kylmää kyytiä! Ei noviisitutkijan sovi kyseenalaistaa paremmin tietävien käytänteitä. Haavoittuisin suotta! Olin omaksunut kauppiksessa pelokkaan pupujussin roolin. En ollut ottanut foucaultlaisittain omaa voimaani ja (auto(nomia)ani) käyttöni. Se oli jäänyt sivurooliin. Olin vaiennut kirjoituksistani ja pelännyt tulevani tallatuksi. Nyt en enää halunnut jäädä maahan makaamaan,

vaan olin lentänyt (pienen) tiedon puun oksalle. Tyhmänä pidetty kana halusi nyt tulla nähdyksi hyödyllisenä tuotantoeläimenä. Siinä se kana-Kaija¹ istua kökötti tiedon puussa ja uhkasi saastuttaa ”paskajutuillaan” tiedon pyhän lähteen!

Tässä aineyhteisö *Alma mater*², tiedon äitijumala, näyttäytyy toisaalta paratiisina, josta halusin päästä osalliseksi, toisaalta ammottavana kitana, jonne identiteettini ja työni tulokset uhkaavat hukkuu.

Isän murha

Katkeruus ja kateus ovat vihan salakavalampia muotoja. Olen ollut aina hyvin huono vihastumaan. Mieluummin olen myötäillyt ja väistänyt konfliktitilanteita. Olen siis päällisin puolin ihan mukava ihminen. Olen tukahduttanut vihan

---

¹ Kun KAIJA kirjoitetaan liian tiheästi isoilla kirjaimilla, i ja j yhdistyvät ja siitä tulee KANA.

² Alma mater tarkoittaa korkeakoulua, jossa tieteilijä on suorittanut akateemisen tutkinnon. Alkuaan alma mater on latinan termi, jota käytettiin muinaisessa Roomassa äitijumalasta. Termin käyttöönotto akateemisessa maailmassa juontaa Euroopan vanhimman, 1088 perustetun, Bolognan yliopiston mottoon: ”Alma mater studiorum” eli ”opintojen holhoava äiti” (Wikipedia 20.9.2011). Tiedostamattomista suhteensaolon mielikuvista väitelleen Matti Hyrckin termin tiedeyhteisön voidaan tulkita edustavan minulle Houkuttajaa, Magna Materia, perusolemukseltaan feminiinistä alkujumaluutta, jota on kutsuttu myös Gaiaksi, Astarteksi ja Baaliksi. Hän on kaiken antaja, tyydytyksen lähde, mutta samalla ihminen on hänestä totaalisen riippuvainen. Magna Mater on myös pelottava, kaiken ottaja, vaikka se ei Houkuttajassa tule näkyviin. Kristinuskossa Hyrck tunnistaa Houkuttajan kuvia kahdessa päällisin puolin vastakkaisessa muodossa, Jumalassa ja Saatanassa (Hyrck 1995, 145).

tunteet, koska en ole uskaltanut, halunnut tai pystynyt tunnistamaan niitä itsessäni. Sen sijaan olen urputtanut epäkohdista omassa mielessäni ja väistänyt suoraa keskustelua. Tai toiminut takanapäin oman mieleni mukaan. Esimerkiksi kirjoittanut tutkimustekstejä ensin ja antanut niiden toimia esimerkkinä siitä, mitä tavoittelen. Kurssin teksti edusti harvinaista poikkeusta, kun ilmaisin mielipiteeni suoraan.

Omaa itseä ei ole sopivaa tutkijapiireissä edes korostaa. Päinvastoin. Hyvin pian jatko-opintojen alettua minäkin huomasin omien tietojeni vähyyden ja muiden osaamisen ylivoimaisuuden. Eivätkä edes konkarit tunne (tai uskalla tunnustaa) olevansa yhtään mitään. Kaikilta otetaan luulot pois. Onkin valtava ristiriita siinä, että noviisitutkijan pitäisi olla nöyrä ja ottaa huomioon toisten näkemykset ja toisaalta uskaltaa ottaa kantaa, esittää väitteitä. Noviisiin olisi uskallettava olla eri mieltä jo nimeä saaneiden kanssa, jotta häntä voitaisiin pitää varteen otettava tutkijana. Oili-Helena Ylijoen (1998) mukaan pääsy akateemisen heimokulttuurin jäseneksi on tärkeää. Eri heimoissa arvostetaan eri asioita, ja niiden sisällä ja välillä voidaan tunnistaa nokkimisjärjestys. Lisäksi läsnä on koko ajan yhteistyön ja innostuksen lisäksi tutkijakollegojen taholta myös kilpailun ja kateuden uhka.

Olen pelännyt tutkimusmaailmaa ja hävennyt tekstejäni, vaikka niitä on ihasteltu toisaalla. Ja tuon primitiivisen pelon pystyin ylittämän hetkeksi vihan tunteen avulla. Löysin kurssitehtävän tekstissä oman ääneni, vaikka se jäikin epäsointuiseksi rääkäisyksi. Kirjoitin: *Tunnen itseni kummajaiseksi. Minun pitäisi olla*

kiltti ja sopeutua rooliini, mutta se tuntuu kohtuuttomalta. Miten yhdellä alueella tunnustettu osaaja on yhtäkkiä täysi nolla toisaalla? En enää halua alistua tähän määrittelyyn, vaan otan foucaultlaisittain oman voimani käyttööni. Avaan tällä kertaa ääntäni pyynnöstä ja luvan kanssa. Ja toivon, että pystyn kertomaan tarinan, jossa en jää enää muiden määritettäväksi objektiksi, vaan perustelen uuden paikkani tietoisena subjektina.

Vaikka teksti oli luotu primitiivisessä mielentilassa, sen voi myös tulkita edustavan rajaa aikuisuuteen. Uskalsin julkisesti ilmaista eriävän mielipiteeni tiedeyhteisössä. Samalla tavoin murrosikäinen nuori luo vihan tunteen avulla omaa minuuttaan, rajaa vanhempiinsa. Etsii omaa tapaansa olla maailmassa. Minulle auktoriteettien haastaminen on ollut hyvin vaikeaa, koska en edes murrosiässä pystynyt kapinoimaan omia vanhempiani vastaan. Myöhästynyt puberteetti, tosiaan.

Pahan vapautus

Olen edellä keskustellut negatiivisista tunteista ja tunnistanut, miten tärkeässä roolissa ihmisen kasvussa esimerkiksi viha voi olla. Maailma ei ole mustavalkoinen. Tekstini vahvistaa Patricia Whiten (1012) ehdotuksen siitä, että poliittisella vihalla voi olla tärkeä tehtävä nykyisissä demokratioissa. Vihastuin tärkeänä pitämäni asian puolesta ja nousin puolustamaan omaa identiteettiäni vallanpitäjiä vastaan. En jäänyt urputtamaan nurkissa, vaan tein mielipiteeni näkyväksi. Nyt siitä voidaan keskustella. Mutta tämä ei olisi ollut mahdollista ilman sallivaa

ilmapiiriä. Kurssilla kannustettiin rohkeaan itsensä ilmaise-
miseen ja erilaisuuden sietämiseen (Räsänen 2012).

Myös negatiiviseksi tunteeksi leimattu häpeä voidaan nähdä rakentavassa roolissa. Hans Mäntylä (2007, 166) kirjoittaa häpeästä tutkimuksen tekemisessä ja muistuttaa myös sen voivan toimia oppimisen lähteenä. Hän korostaa oppimisen itsessään perustuvan oman keskeneräisyyden, epätäydelli-
syyden ja epävarmuuden tunnistamiseen.

Omaa toimintaani voi tulkita myös Freudin ja Bionin ihmiskäsitysten kautta. Tässä esseessä ruotimani, kurssilla kirjoittamani teksti edustaa freudilaista näkemystä ihmisestä vastuuta pakenevana, pelokkaana ja vihaisena lapsena. Sen sijaan tässä esseessä olen tavoitellut bionilaista, aikuista ja kypsää positiota. Olen halunnut *tietää*, en sulkea silmiä omilta motiiveiltani. Niinpä asiat eivät enää näyttäydy musta-
valkoisina, vaan olen alkanut tunnistaa niissä eri puolia. En ole enää suuttunut, lohkovassa ja tuomitsevassa mielentilassa, vaan teen psyykkistä työtä ja haluan ymmärtää miksi toimin niin kuin toimin. On vapauttavaa muistaa, ettei elämäs-
sä ”töpeksintä” ole maailman loppu. Sen voi nähdä oppimisen edellytyksenä, mikäli vain onnistuu antamaan itselleen anteeksi (Karjalainen 2008).

Olen myös tehnyt näkyväksi miten tärkeää kerrottavaa unilla voi olla psyykkisestä todellisuudesta. Unen avulla kerroin matkastani ”yhteisöllisen äidin” pelkääjän positiosta ”tutkimus-
isän” murhaajaksi. Ja vapautin lopulta itseni syytteestä. Eivät

mitkään tunteet ole hyviä tai pahoja, kaikkia tarvitaan. Sitä kutsutaan elämäksi.

Lähteet

Billow, R.M. (2007) *Some Basic Concepts: Relational Group Psychotherapy*. Luentomoniste 17.11.2007.

Hoggett, P. (1998) The internal establishment. Teoksessa: P. Bion Talamo, F. Borgogno & S.A. Merciai (toim.) *Bion's legacy to groups*. London: Karnac Books, 9-24.

Hyrck, M. (1995) *Mielen kuvat Jumalasta*. Helsinki: Therapie-säätiö.

Karjalainen, K. (2008) Tavistock-seminaari kokemuksellisen oppimisen näyttämönä. Teoksessa: K. Karjalainen & T. Totro (toim.) *Näkyvään kätkeytynyt. Puheenvuoroja konsultoinnista ja yhteisödynamiikasta*. Oulu: Metanoia Instituutti, 178-222.

Karjalainen, K. (2010a) Energeettisyys – Näkymätön todellisuus. Teoksessa: H. Hyypä & K. Karjalainen & L. Keski-Luopa (toim.) *Ihminen ja energettisyys*. Oulu: Metanoia instituutti, 17-78.

Karjalainen, K. (2010b) Strategiataalkoot – sisäisen konsultin kokemuksia. Teoksessa: M. Tensing & T. Totro (toim.) *Vallaton strategia – puheenvuoroja strategisesta tosinymmärtämisestä*. Oulu: Metanoia instituutti, 56-89.

Keski-Luopa, L. (2001) *Työnohjaus vai superviisaus. Työnohjausprosessin filosofisten ja kehityspsykologisten perusteiden tarkastelua*. Oulu: Metanoia Instituutti.

MacIntyre, A. (2004) *Hyveiden jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus. (Suom. N. Noponen, alkuperäisteos 1981).

Mäntylä, H. (2007) *On "good" academic work. Practicing respect at close range.* Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis, A-306, Helsinki: Helsinki School of Economics.

Perheentupa, A-V. (2002) *Salaperäinen minuus – Puheenvuoro ihmiskäsityskeskusteluun.* Jyväskylä: Atena.

Roudinesco, E. (2000) *Miksi psykoanalyysii yhä tarvitaan?* Helsinki: Gaudeamus. (Suom. K. Sivenius, alkuperäisteos 1999.)

Räsänen, K. (2012) Kannattaako tehdä akateemista työtä? Moraalisen näkökulman sanoittamista käytäntöteoreettisella otteella. Teoksessa: H. Aittola & T. Saarinen (toim.) *Kannattaako korkeakoulutus? Artikkelikokoelma Korkeakoulututkimuksen symposiumista 22.-23.8.2011.* Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 227-235.

Ylijoki, O-H. (1998) *Akateemiset heimokulttuurit ja noviisien sosialisatio.* Tampere: Vastapaino.

White, P. (2012) Making Political Anger Possible: A Task for Civic Education. *Journal of Philosophy of Education* 46:1, 1-13.

Kirje Kaijalle: Mitä vastaan taistelet, sitä vahvistat

Carol Kiriakos

Hei Kaija,

Olen kiitollinen tilaisuudesta vastata tekstiisi. Kerrot vaikeista, sanojesi mukaan kielletyistä, tunteista, joita olet kokenut väitöskirjaa tehdessäsi. Tunteesi ovat kohdistuneet erityisesti väitöskirjasi ohjaajaan, mutta esseestä käy ilmi, että niiden syntyyn ovat vaikuttaneet koko aineyhteisössä ja laajemminkin akateemisessa maailmassa vallitsevat käytänteet ja valtasuhteet.

Kiitos rohkeudestasi; siitä, että puhut henkilökohtaisella tasolla asioista, joiden koet olevan vaikeita ja kiellettyjä. Kiitos, että uskallat olla haavoittuvainen.

Tekstisi herätti minussa myötätuntoa ja hengenheimolaisuutta. Minäkään en koe olevani tyypillinen Kauppakorkeakoulun tutkija. Minäkin olen kamppaillut liittymisen ja itsenäisyyden kysymysten kanssa. Pohdin, olenko täysin kotonani akateemisessa maailmassa vai onko ammatillinen kotini kenties tyystin jossakin muualla.

Koin esseesi äärellä myös turhautumista. En tiennyt, mitä vastata sinulle. Tunsin tarvetta sanoa jotakin seesteistä, kypsää ja viisasta. Toivoin – niin kuin sitä tutkijana usein huomaa toivovansa – että minulla olisi hienoja vastauksia. Itse asiassa minulla ei ole niitä, vaan yritän itsekkin edelleen ymmärtää, mistä akateemisessa työssä oikein on kyse ja onko yliopistotutkijan tämän päivän korkeakouluympäristössä asetettava johonkin sellaiseen muottiin, johon en tahdo mahtua. Sinä kerrot vihan ja pelon tunteista. Minulla ovat pinnalla hämmennys ja voimakas mielekkyyden etsintä. Pohdin, millainen lopulta on hyvä tutkija, miten tehdä tätä työtä niin, että saa aikaan jotakin arvokasta? Pystyn samastumaan kuvaamaasi ristiriitaan akateemisen ja muun maailman välillä: oikeassa elämässä sinua, saavutuksiasi ja osaamistasi arvostetaan, kun samanaikaisesti akateemisessa maailmassa et ole juuri kukaan. Hämmentävää, jos mikä!

Puhut pelon ja vihan tunteista ”pahoina”, kiellettyinä. Minusta näkemys, ettei tutkijalla saisi olla kielteisiä tai voimakkaita tunteita, on erikoinen. Ajatus on absurdi jo mahdottomuutensa takia. Tutkijallahan *on* tunteita, oli niihin lupa tai ei. Minusta ongelmana eivät ole tunteet sinänsä, vaan näkemys, että niitä ei saisi olla. Tunteet – ne kielteisetkin – ovat parhaimmillaan voimavara, kuten tekstissäsi kuvaat. Ne ovat sysäys kasvuun. Ilman nöyryyttä on mahdotonta oppia mitään. Ja ollakseen nöyrä, on oltava valmis olemaan edes hieman epävarma, asettamaan itsensä alttiiksi.

Ajatus tutkijan tunteettomuudesta on myös ylimielinen. Erityisesti ihmisen toimintaa tutkivilla aloilla se asettaa tutkijan muuten, esimerkiksi tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden, yläpuolelle. Tutkija ei ole yläpuolella, vaan ainoastaan eri positiossa. Tutkijalla ei todellisuudessa ole mahdollisuutta tyhjentävästi määritellä tutkimuksensa kohdetta tai esitellä siitä mitään ainoaa oikeaa totuutta: hän esittää siitä yhden version. Tämä versio on parhaimmillaan totuudellinen, rehellinen ja hyödyllinen. Tämä versio lisää parhaimmillaan ymmärrystä. Tästä versiosta on parhaimmillaan apua laajemminkin. Mutta tutkija ei omista tutkimuksensa kohdetta eikä hänellä ole valtaa yksin määritellä tätä.

”Ajattele todellisia ajatuksia ja tunne todellisia tunteita.” Filosofi Esa Saarinen, yksi akateemisista esikuvistani, on kertonut, kuinka hänen käsiinsä osui kirjakaupassa näyttölemisen ohjausta käsittelevä teos. Kun hän avasi sen satunnaisesta kohdasta, hänen silmiinsä osui tämä virke. Saarinen havaitsi ohjeen osuvaksi luentojen pitämisen kannalta. Hän ymmärsi olevansa parempi luennoitsija, jos ajattelee todellisia ajatuksia ja tuntee todellisia tunteita sen sijaan, että viileästi etäännyttäisi itsensä tilanteesta.

En voi olla ajattelematta, että tämä sopii ohjenuoraksi tutkijan työhön ja tutkimuksen tekemiseen ylipäätään. ”Ajattele todellisia ajatuksia ja tunne todellisia tunteita.” Ole läsnä. Älä yritä olla kukaan muu.

Lukiessani tekstiäsi ensimmäisiä kertoja aloin kuulla mielessäni David Bowien kappaleen Absolute Beginners. Se on rakkauslaulu, eikä sisällöllä ole mitään tekemistä akateemisen työn kanssa. Ja silti, kappaleen tunnelma ja jotkin fraasit ("... we're absolute beginners / with eyes completely open / but nervous all the same...") kuvaavat kokemustani akateemisesta työstä juuri nyt. Minusta työhömmä sisältyy huikeita lupauksia, mahdollisuuksia löytämisen iloon – ja toisaalta epäröintiä ja haavoittuvuutta, joka aina kuuluu hankkeisiin, joissa laittaa itsensä kokonaan peliin.

Entäpä jos suhtautuisimmekin uuteen työpäiväämmä kuten laulussa suhtaudutaan alkavaan rakkaussuhteeseen: avoimin silmin, myönteisestä odotuksesta hieman hermostuneena väristեն? Olisiko akateeminen työ merkityksellisempää, jos rohkeisimme olla enemmän aloittelijoita ja vähemmän "asian-tuntijoita"? Pelko, häpeä ja haavoittuvuus, joista kerrot; ne ovat parhaimmillaan pohjana aidolle kehitykselle, oppimiselle, löydöille, jopa läpimurroille. Tarvittaisiinko akateemiseen työhön enemmän nöyrää, avarakatseista aloittelijan henkeä?

Sinulle, itselleni ja muillekin, jotka ovat havainneet itsessään hämmäntäviä tunteita tutkijan työtä tehdessään, haluaisin sanoa: Älä yritä olla viileä, jos tunteesi kuohuvat. Luota siihen, että kun teet työtäsi kokonaisena, rehellisenä, heittäytyen, sinulla on mahdollisuus saada aikaan jotakin merkityksellistä. Ehkäpä myös jotakin sellaista, josta joku voi iloita akateemisen maailman ulkopuolellakin.

Kirjan valokuvat: Keijo Räsänen.

Tässä kokoelmassa Aalto-yliopiston tutkijat ja opettajat keskustelevat työstään. Kirja sisältää esseitä sekä niiden kirjoittajien kollegoiltaan saamia vastauspuheenvuoroja kirjeen muodossa. Tekstit kertovat työn arjesta, kirjoittajien toiveista ja huolista sekä heidän tavoistaan suhtautua toistensa esittämiin ajatuksiin. Yksi tekstejä yhdistävä teema on ns. lähitiede. Kirjoitukset tulevat läheltä ja lähelle niitä, jotka yrittävät tehdä mielekästä työtä nykypäivän yliopistoissa. Kirja jatkaa sarjaa, jonka edelliset osat on julkaistu nimillä ”Tutkija kirjoittaa” (2009), ”Joko tunnet tämän tutkijan” (2010) ja ”Tutkijat kertovat” (2011).

ISBN 978-952-60-4771-3
 ISBN 978-952-60-4770-6 (pdf)
 ISSN-L 1799-4799
 ISSN 1799-4799
 ISSN 1799-4802 (pdf)

Aalto-yliopisto
Kauppakorkeakoulu
Johtamisen ja kansainvälisen liiketoiminnan laitos
www.aalto.fi

**KAUPPA +
 TALOUS**

**TAIDE +
 MUOTOILU +
 ARKKITEHTUURI**

**TIEDE +
 TEKNOLOGIA**

CROSSOVER

**DOCTORAL
 DISSERTATIONS**